

EU-politiska handlingsprogrammet 2024-2029

Innehåll

Inledning.....	3
Miljön, klimatet, djuren och naturen.....	3
Klimatpolitik med fokus på kraftiga utsläppsminskningar i närtid.....	3
Stoppa skövlingen och artutrotningen.....	6
Rädda världens största ekosystem - haven.....	7
Högre djurvälstånd i hela EU.....	8
Hållbar landsbygd och reformerad europeisk jordbrukspolitik.....	9
Hållbara transporter och omställning till järnväg.....	11
En europeisk energiomställning med effektivisering och förnybart i fokus.....	13
En cirkulär ekonomi inom planetens gränser.....	14
Demokrati och mänskliga fri- och rättigheter.....	17
Demokrati och skydd av rättsstatens principer.....	17
EU:s framtid.....	18
Högre utbildning och forskning - politik för livslångt lärande.....	20
Ett jämställt och feministiskt Europa.....	20
Starkare skydd mot diskriminering.....	22
En migrationspolitik byggd på solidaritet.....	23
Världen.....	25
Utrikespolitik, försvar och säkerhet.....	25
Fred och konflikt.....	26
Krisberedskap i en tid av klimatförändringar och andra hot.....	28
Utvidgning av EU.....	29
Budgeten och ekonomin.....	30
EU:s budget ska främja hållbarhet.....	30
Gemensamma avgifter och nya inkomstkällor till EU:s budget.....	31
Stoppa skatteflykten genom ökad transparens.....	32
Fattigdomsbekämpning och rättvis handel.....	33
Sociala trygghetsnät och solidaritet.....	34
Hållbara investeringar.....	35
Tillväxt- och stabilitetspakten.....	35
Statsstödsregler som främjar grön omställning.....	36
Grön upphandling.....	37

Inledning

Miljöpartiet de gröna går till val för att vi vill kunna svara att vi gjorde allt vi kunde för att tillsammans påverka framtiden till det bättre. Vi står inför stora och svåra hot som kräver handling, beslutsamhet och framtidstro. Vi i Miljöpartiet vet att det går att bromsa klimatförändringarna, hejda miljöförstörelsen och stärka demokratin och de mänskliga rättigheterna.

Miljöpartiet de gröna är en del av en global grön rörelse. Vi söker mandat för att åstadkomma förändring och använder de politiska rum som finns för att arbeta för miljö och solidaritet. Miljöpartiet är det enda klimatpartiet, det enda partiet som har den politik som krävs för att möta hoten vi står inför.

Klimatfrågan är en fråga om rättvisa. De som redan är utsatta och sårbara är också de som drabbas hårdast när krisen kommer. EU har som gemensam kraft möjligheten att se till att alla inkluderas när vi ställer om. Stötta de svaga, hjälpa människor med omställningen och aldrig tvivla på vad som är målet - ett hållbart och rättvist samhälle för alla.

Vi är övertygade om att det behövs mer samarbete mellan länder för att lösa gränsöverskridande problem. EU:s roll är viktigare än någonsin och har stor makt och möjlighet att påverka i rätt riktning. En värld i gungning behöver ett stabilt, grönt och rättvist EU.

Inom unionen måste EU kunna garantera varje medborgares rätt att växa och leva. Vi slår vakt om jämställdhet, mänskliga rättigheter och ett EU som är öppet mot omvärlden. Vi värnar demokratiska grundfundament, och din rätt att vara och älska vem du vill. Människor ska vara fria att välja sina liv och för att det ska vara möjligt krävs en gemensam grund av rättigheter att stå på.

Våra barn och barnbarn kommer att fråga oss vilken väg vi valde. Miljöpartiet väljer klimatet och demokratin, mänskligheten och medmänskligheten.

Miljön, klimatet, djuren och naturen

Klimatpolitik med fokus på kraftiga utsläppsminskningar i närtid

Klimatet på jorden förändras allt snabbare, havsnivåerna stiger och förekomsten av olika slags extremväder och naturkatastrofer ökar. Det visar inte minst FN:s klimatpanel IPCC:s senaste rapport. I stor utsträckning finns redan de lösningar som behövs för att hejda uppvärmningen. Det är politiskt ledarskap och politisk vilja som saknas. För att öka tempot i klimatomställningen inom EU krävs fler gröna mandat i EU-parlamentet.

Under de närmaste åren, och under den kommande mandatperioden, måste EU skärpa utsläppsminskningarna i hela unionen, . Samtidigt måste en färdplan tas fram så fort som möjligt, en färdplan som visar vägen för utsläppsminskningar på minst 95 procent i hela EU till senast 2040. Endast då blir vägen framåt för den gröna omställningen i alla sektorer tydlig. Vi vill att rika länder, som Sverige, går före och når nettonollutsläpp tidigare än andra delar av unionen.

Klimatkrisen har nu gått så långt att vi inte kommer att kunna fortsätta som tidigare - vi behöver bygga ett nytt samhälle som styr mot småskalighet och decentralisering, ett cirkulärt samhälle med en högre grad av självhushållning och mer närproducerat. Slit- och slängsamhället måste ersättas av en hållbar och cirkulär ekonomi. Vi kan inte ta mer än vad planeten kan ge. Vi vill att alla ska kunna leva goda liv utan att

försämra förutsättningarna för kommande generationer. Vi vill leva inom naturens ramar.

Dessutom har klimatkrisen nu gått så långt att det inte räcker med kraftiga utsläppsminskningar i närtid, vi kommer även att behöva stora negativa utsläpp, det vill säga åtgärder för att fånga in koldioxid från atmosfären för långsiktig lagring. De negativa utsläppen kommer att behöva ske både i jordbruket, skogen och i havet. Redan under nästa mandatperiod vill vi kraftigt höja EU:s ambitioner för hur stor kolsänkan ska vara. En kolsänka är en funktion eller process där koldioxid tas upp ur luften och lagras under en lång tid. 2040 bör upptaget av koldioxid i kolsänkor vara större än de kvarvarande utsläppen.

Klimatkrisen kräver att vi tar ekonomiskt och solidariskt ansvar. Den rika delen av världen står för de största utsläppen, i synnerhet historiskt. Omställningen måste ske på ett rättvist och jämlikt sätt där de rika tar en större del av ansvaret och fattiga och utsatta grupper inte behöver bära det tyngsta ansvaret. Gräddfiler för rika i klimatpolitiken måste avskaffas, EU-medel bör särskilt riktas för att stötta de med de lägsta inkomsterna, till exempel när vi renoverar bostäderna för EU-medborgare eller ställer om transportsektorn.

Hur hårt vi än kämpar för att hålla nere klimatförändringarna så drabbas vi av dem redan nu. Vi måste fortsätta investera i klimatanpassning som rustar våra samhällen mot översvämningar, katastrofer och värmeböljor. Det gäller både inom EU och när den rika världen ska stötta fattiga länder genom den klimatkatastrof som redan pågår.

Miljöpartiets prioriteringar kommande mandatperiod:

→ EU:s klimatpolitik måste ligga i linje med Parisavtalet. Därför måste vi skärpa EU:s klimatlag; vi vill se minst 70 procents utsläppsminskningar till 2030. För att målet ska uppnås är det

hög tid att klimatpolitiken börjar skötas med samma allvar som ekonomin. För att säkerställa en vetenskapligt förankrad politik och att utsläppen minskar i rätt takt, vill vi införa en europeisk koldioxidbudget. På samma sätt som en årlig budget sätts för den ekonomiska politiken, vill vi genom denna säkerställa att EU inte har större utsläpp än vad som är EU:s rättvisa andel av världens återstående koldioxidutrymme i linje med Parisavtalet, med hänsyn till länders historiska utsläpp, utvecklingsbehov och möjlighet till tekniksprång.

→ Vi vill se ett nytt mål om minst 95 procents utsläppsminskningar inom EU till 2040, där det årliga upptaget av koldioxid i kolsänkor är mycket större än de kvarvarande utsläppen. Därtill vill vi se ett mål om nettonollutsläpp inom industrin i EU till senast 2035.

→ Klimatomställningen måste ske rättvist. Det finns ett starkt samband mellan inkomst och växthusgasutsläpp. Personer med höga inkomster konsumerar generellt mer och har en mer negativ klimatpåverkan än de med låga inkomster. Klimatinvesteringar och styrmedel ska vara utformade så att det blir lätt för människor med låga inkomster att vara en del av klimatomställningen, men ansvaret faller tyngst på dem som släpper ut mest.

→ Gräddfiler i klimatpolitiken för Europas rikaste procent måste avskaffas, det handlar till exempel om att omedelbart ta bort befintliga undantag från klimatlagstiftningen för lyxkonsumtion och för privatjets, lyxbilar och yachter. Kvinnor glöms ofta bort och negligeras inom EU:s omställnings- och klimatpolitik. All klimatpolitik måste vara jämställd och det måste vara obligatoriskt för kommissionen att redovisa vilken effekt klimatåtgärder får för män respektive kvinnor.

- EU och unionens medlemsländer fortsätter att subventionera fossila utsläpp mitt under en pågående klimatkris. Vi vill omedelbart stoppa alla subventioner av fossil energi. Utsläpp ska bekämpas, inte belönas.
- För alla produkter på EU:s inre marknad ska klimatpåverkan vara prissatt – det ska aldrig vara en konkurrensfördel att inte ha betalat för utsläpp under produktion eller transport. Därför måste vi stärka klimattullarna jämfört med vad som redan beslutats. Klimattullarna bör utvidgas till fler produkter än i den lagstiftning som antagits och vara fullt ut införda redan 2030.
- För att nå nettonollutsläpp i industrin till senast 2035 behöver utsläppshandeln skärpas och inga fler utsläppsrätter delas ut till industrin efter 2035. Den fria tilldelningen, en fossil subvention som gör att delar av industrin inte behöver betala för sina utsläpp, ska avskaffas så snabbt som möjligt och absolut senast 2030.
- Intäkter från utsläppshandeln ska användas till att underlätta den gröna omställningen för Europas fattigaste invånare, till exempel genom renoveringar för hushåll med låga inkomster där fastigheterna idag behöver mycket energi för sin uppvärmning och satsningar på vidareutbildning på orter där beroendet av fossil industri är stort och många arbetar inom dessa sektorer. EU:s fond för en rättvis omställning, sociala klimatfond och moderniseringsfond är därför tre viktiga verktyg för att säkra klimaträttvisa i omställningsarbetet.
- Det viktigaste är att minska utsläppen av växthusgaser, men klimatkrisen har nu gått så långt att det inte räcker. Vi behöver därför både kraftiga utsläppsminskningar i närtid och möjliggöra stora negativa utsläpp, genom att skapa de bästa möjligheterna för kolsänkor. De negativa utsläppen kommer att behöva ske både i jordbruket, skogen och i havet. Vi vill dubblera EU:s mål för ökad kolsänka. Till 2040 bör upptaget av koldioxid i kolsänkor vara mycket större än de kvarvarande utsläppen.
- Naturliga kolsänkor är de mest kostnadseffektiva negativa utsläppen, men vi kommer också behöva utveckla tekniska lösningar, särskilt för sektorer som har svårast att ställa om till nollutsläpp. Men användningen av teknik får aldrig användas som en ursäkt för fortsatta utsläpp – prioriteringen måste alltid vara minskade direkta utsläpp.
- EU:s invånare orsakar stora utsläpp även utanför unionens gränser, bland annat genom att konsumera importerade produkter och resa utomlands. Det innebär att EU bidrar ännu mer till växthuseffekten än vad EU:s egna utsläppssiffror visar. Vi vill att befintliga mål för minskade klimatutsläpp kompletteras med mål för konsumtionsbaserade utsläpp både inom hela EU och för de olika medlemsländerna.
- Vi vill stärka EU:s forskningsprogram och satsa mer på forskning och innovation för klimatet, till exempel för förnybar energi och hållbara transporter.
- Med allt snabbare klimatförändringar ökar behovet av att ställa om och rusta samhället för översvämningar och värmeböljor. All EU-politik måste ta hänsyn till behovet av klimatanpassning, och vi vill se bindande mål för varje medlemsstat för att anpassa oss till de brutala konsekvenserna av ett förändrat klimat. För att målen ska uppnås vill vi att klimatanpassning integreras i all relevant EU-politik. Alla insatser för klimatanpassning måste ta hänsyn till sambandet mellan klimatförändringarna och socioekonomisk utsatthet och bristande jämställdhet, och

förorenaren bör bära det huvudsakliga ansvaret för anpassning.

- Samtidigt är det i nuläget främst utanför EU, särskilt i de minst utvecklade länderna och i små östater, som människor drabbas hårdast av klimatförändringarna. Vi vill att EU står bakom ett ambitiöst globalt klimatanpassningsmål, som möts upp av motsvarande finansiering av klimatanpassning i utvecklingsländer. Dessutom behövs finansiellt stöd för att åtgärda de förluster och skador som redan uppkommit.
- Vi vill stödja utvecklingen av nya klimatsmarta växtbaserade livsmedel och matinnovationer samt främja en ökad odling av ekologiska proteingrödor i Europa.
- Vi vill att klimat- och miljöanpassningsaspekter integreras i alla klimat- och miljö känsliga system, inklusive jordbruk och stadsplanering.

Stoppa skövlingen och artutrotningen

FN:s forskarpanel IPBES har visat att ofattbara en miljon arter riskerar att försvinna. Vi måste omedelbart vända utvecklingen och stoppa massutrotningen. Utrotningen av arter och förstörelsen av biologisk mångfald måste få ökad fokus i den politiska debatten. Förslag för att förbättra förutsättningarna för den biologiska mångfalden har gång på gång nöts ner av konservativa krafter i både EU-parlamentet och i ministerrådet. En motståndskraftig natur och en livskraftig biologisk mångfald är en förutsättning för att vi ska ha bördig jord att bruka, vatten att dricka och ren luft att andas. För detta måste skövlingen och artutrotningen upphöra, och då krävs fler gröna röster i EU-parlamentet.

Under toppmötet om biologisk mångfald (COP15) i december 2022 enades världens länder bland annat om att skydda 30

procent av världens yta och att återställa 30 procent av skadade ekosystem, på land och till havs. Nu är det upp till bevis, inte minst för EU. Vi måste ställa om skogspolitiken, stoppa skövlingen och hitta ett nytt förhållningssätt till planeten och dess ekosystem.

Miljöpartiets prioriteringar kommande mandatperiod:

- EU måste kraftfullt prioritera arbetet med biologisk mångfald under 2024-2029. Krav på hänsyn till biologisk mångfald ska integreras i samtliga EU:s politikområden som påverkar naturmiljön. Sambandet mellan klimat och biologisk mångfald måste genomsyra arbetet med de båda politikområdena.
- EU ska vara ledande i att genomföra det globala avtalet om biologisk mångfald och slutsatserna från FN-mötet COP15 i Montréal december 2022. Finansiering för genomförandet av avtalet måste säkerställas i samtliga medlemsländer.
- Alla EU:s handelsavtal ska innehålla krav kring biologisk mångfald samt skydd och återställning av natur.
- Oavsett ursprungsland ska EU-lag garantera att alla produkter som säljs inom EU inte orsakar förstörelse av ekosystem, utan istället bidrar till det globala målet om att stoppa och vända artutrotningen till 2030, i linje med FN:s Montréalavtal. Alla företag som är aktiva på EU:s inre marknad måste respektera mänskliga rättigheter och ursprungsbefolkningars rättigheter.
- Vi vill skydda mer natur och se till att minst 30 procent av land respektive sjö och marina områden sätts under formellt skydd till 2030, ett mål som bör fastställas i bindande lagstiftning. De skyddade områdena bör vara sammanhängande, och ska kompletteras med juridiskt bindande krav på att restaurera 30 procent av naturen, både på land respektive

marina miljöer, med skarpa påföljder om lagen inte efterlevs.

- Skogsbruket måste ställas om och anpassas efter EU:s naturmiljölagstiftning samt bidra till de globala målen för naturen. Kalhyggen måste minska i storlek och antal och det krävs en bred övergång till naturnära och hyggesfria metoder. Skogsavverkningar måste respektera samers och lokalsamhällens rättigheter om delaktighet i beslutsprocesser. Alla gammelskogar måste omedelbart omfattas av strikt skydd. EU-lagstiftning bör bidra till att göra det mer lönsamt att bruka skogen utan att förbruka artmångfald eller kolsänkor.
- Det är omöjligt att skydda hotade arter och uppnå mål om klimat och biologisk mångfald om vi inte genomför EU:s naturvårdsdirektiv fullt ut, något som inte görs idag och därför måste prioriteras.
- Storskalig miljöförstörelse bör erkännas som internationellt brott. Vi vill att EU verkar för att ekocid* inkluderas som internationellt brott genom ett tillägg till Romstadgan, så att de högst ansvariga för sådana beslut kan ställas inför rätta.

*Ekocid: storskalig miljöförstöring, förlust av ekosystem eller livsmiljöer

Rädda världens största ekosystem - haven

Friska hav är avgörande för människans existens och allt liv på jorden. De täcker 70 procent av planeten och tillhandahåller mat, energi och vatten. Haven tar upp en fjärdedel av världens årliga koldioxidutsläpp och att våra hav är i balans är helt avgörande för klimatet. Därför är det viktigt att bevara och använda haven på ett hållbart sätt. Ändå äventyrar mänsklig verksamhet haven och oceanerna – vårt största ekosystem – och påverkar flera miljarder människors möjlighet att försörja sig. EU är världens

största marknad för den globala fiskeindustrin. Vad EU gör för att skydda haven spelar därför roll och påverkar andra länders havs- och fiskeripolitik. Vi vill bevara våra hav och befria dem från plast och föroreningar samt stoppa överfiske och annan exploatering så att vi även i framtiden kan leva tack vare detta fantastiska ekosystem.

Miljöpartiets prioriteringar kommande mandatperiod:

- En av orsakerna till att miljömålen för haven inte uppnåtts är att det har saknats ett helhetsgrepp och gemensamma målbilder inom EU:s havs- och fiskeripolitik och förvaltning. EU har en marin strategi för att skydda våra hav och en gemensam fiskeripolitik. Men målen är otillräckliga, ibland motstridiga och det saknas ett tydligt helhetsgrepp. FN:s mål om skydd av 30 procent av haven är nödvändiga, men de övriga 70 procent måste också förvaltas på ett hållbart sätt. Därför behöver EU en övergripande havslag, i likhet med EU:s klimatlag, som har tydliga mål för biologisk mångfald, miljö och klimat. En havslag ska också innebära ett skydd av våra havsbottnar mot exploatering och gruvdrift.
- EU:s gemensamma fiskeripolitik behöver reformeras. Dagens politik leder till ett överutnyttjande av bestånden, vilket får allvarliga konsekvenser för hela det marina ekosystemet. Livskraftiga ekosystem måste vara styrande för fiskeripolitiken, inte maximalt uttag av fisk. Fiskbestånden måste få möjlighet att återhämta sig till hållbara nivåer. Därför behöver fiskekvoterna kraftigt minska för sårbara bestånd och fiskeripolitiken behöver ta hänsyn till fler variabler, som fiskens ålder och storleksfördelning.
- För att skydda utarmade bestånd måste EU omedelbart stoppa fiske av utrotningshotade arter som exempelvis ål. Vi vill även återinföra

förbudet mot industrifiske i Östersjön. Under alldeles för lång tid har de stora industritrålarna tillåtit att ta upp enorma mängder strömming och sill ur havet. 90 procent av fisken som fångas äts inte av människor utan går till djurindustrin. Industriellt fiske var tidigare förbjudet i Östersjön, för att bestånden var i för dåligt skick, och detta förbud måste omedelbart återinföras.

- Stoppa omedelbart bottentrålning och andra destruktiva fiskemetoder i hela EU. Destruktiva fiskemetoder förstör havsbotten, orsakar stora bifångster av sårbara fiskbestånd, och minskar dramatiskt kolinlagringen i havsbotten.
- För att stödja lokalt och hållbart fiske ska kommissionen inrätta en "EU Marine Task Force" för biologisk mångfald som kan ge råd till lokala myndigheter när det gäller projektplanering och tillgång till EU-medel.
- EU ska visa ledarskap i det internationella arbetet för levande hav och vara ledande i att genomföra det globala avtalet för att skydda världshavet som kom i mars 2023, bland annat genom att stödja utvecklingsländernas kapacitet att skydda och förvalta haven hållbart.
- EU skall inte bidra till utfiskning av världens hav. Särskilt sårbara för överexploatering är de utvecklingsländer som har fiskevatten. EU:s fiskepartnersavtal måste vara rättvisa och stödja lokalt och hållbart fiske. I vissa fall kan det vara bättre att omvandla EU:s fiskepartnersavtal med utvecklingsländer till samarbetsprojekt för att utveckla lokalt och hållbart fiske. Sådana avtal och projekt ska ha ett särskilt fokus på jämställdhet eftersom kvinnor ofta är beroende av och arbetar med småskaligt lokalt fiske i dessa länder.
- Vi vill stoppa gruvdrift och okontrollerad exploatering av våra

havsbottnar eftersom det kan orsaka irreversibla skador för det marina livet som redan pressas av mänsklig påverkan. Dessutom kan gruvdrift skada bottnarnas förmåga att lagra koldioxid, vilket skulle förvärra klimatkrisen.

Högre djurvälstånd i hela EU

Djur är sociala och intelligenta varelser som kan känna glädje och smärta. God djurhållning och välfärd handlar inte bara om att undvika lidande i form av stress, smärta och sjukdom, utan även om att ge djuren möjlighet till ett så fullvärdigt och naturligt liv som möjligt i hela EU.

Dålig djurhållning skapar allvarliga hälsorisker både för djur och för människor. Varje år dör hundratusentals människor i världen av sjukdomar orsakade av bakterier som blivit resistenta mot antibiotika. Missbruk av antibiotika, såsom att antibiotika rutinmässigt används i djuruppfödning i många andra länder, måste stoppas för att begränsa utvecklingen av antibiotikaresistens.

Genom coronapandemin har en annan stor risk blivit tydlig. Att hålla både vilda och tama djur av olika arter trångt ihop under stressfyllda förhållanden innebär stor risk för att olika typer av smittor överförs mellan djur och människor. Den svenska djurskyddslagen och det svenska arbetet för friska djur och minimal användning av antibiotika bör stå som föredöme för ett lagförslag på EU-nivå.

EU bör, som tidigare utlovats, uppdatera hela sin lagstiftning kring djurvälstånd. Djurens egenvärde och behov som kännande varelser måste respekteras. De djur som vi människor har ansvar för och föder upp ska få leva ett gott liv. Det ska vara förbjudet inom EU att använda burar för att hålla lantbruksdjur, inklusive kaniner och fjäderfä. Vi vill också att EU tar ledartröjan internationellt, till exempel för att bekämpa djurförsök och för att se till att krav på djurskydd och djurhälsa inte ska ses som handelshinder. EU bör

arbete för att bindande minimiregler om djurskydd tas fram inom FN och WTO.

Miljöpartiets prioriteringar kommande mandatperiod:

→ Vi vill skärpa kraven på djurhållning så att djuren får rätt att bete sig naturligt. Lantbrukare med bättre djurhållning ska inte missgynnas i konkurrensen.

→ Lagstiftningen om djurtransporter måste uppdateras och stärkas:

- Åtta timmar ska vara absolut maxgräns för alla djurtransporter inom EU, men med en lägre maxgräns på fyra timmar för fjäderfån och kaniner som är än känsligare för transporter.
- Förbjud export av levande djur till länder utanför EU, oavsett syfte och tidslängd, om lagar och regler gällande djurvälstånd och standarder inte följs eller inte kan kontrolleras.
- Systemet måste förändras i grunden så att transport av kött och genetiska material prioriteras istället för långa transporter av levande djur till slakt. Vi måste också förenkla för gårdsnära slakt där slakt kan ske utan eller med ett minimalt inslag av transporter.

→ All form av djurplågeri måste förbjudas. Vi vill stoppa tjurfäktningar, förbjuda bläckfiskfarmar, se ett förbud mot pälsfarmning och förbjuda tvångsmatning av gäss och ankor, som sker framförallt inom produktionen av ank- och gåslever. Därtill vill vi se ett förbud mot burhållning av produktionsdjur, något som drabbar över 300 miljoner djur i EU årligen. Vi vill även se skarpa sanktioner för de som bryter mot lagstiftningen om djurvälstånd, och ett ökat tryck från kommissionen mot medlemsländer som inte fullt ut implementerar regelverket.

→ Djurprodukter från djur uppfödda i länder där djurhållningen fått skarp kritik vid EU:s djurskyddsrevisioner ska inte få säljas på den gemensamma marknaden, utan endast inom det egna landet.

→ EU måste intensifiera arbetet med en global FN-deklaration om djurvälstånd.

→ EU:s arbete med att bekämpa handel med elfenben, lejontröféer och andra handelsvaror som kommer från utrotningshotade djur måste stärkas och den handlingsplan som presenterades 2022 av kommissionen följas upp och implementeras. Uppfödning av utrotningshotade djur ska förbjudas, förutom för bevarande av naturliga populationer. Privat import och export av jakttröféer av hotade arter ska förbjudas i hela EU.

→ Vi vill skärpa EU:s djurförsöksdirektiv och främja utvecklingen av djurfria metoder så att EU:s målsättning om att ersätta djurförsök uppnås i samtliga EU-länder. Fram tills målet har uppnåtts ska djurens lidande minimeras.

→ Alla EU:s frihandelsavtal ska ha ett kapitel om djurvälstånd. Samma standarder för djurvälstånd som vi har i EU ska gälla för länder som vill exportera exempelvis kött och kyckling till EU.

Hållbar landsbygd och reformerad europeisk jordbrukspolitik

Jordbrukspolitiken är EU:s största budgetpost, samtidigt är den inte utformad i linje med EU:s egna klimatmål och mål för biologisk mångfald. Vi behöver ett paradigmskifte i jordbrukspolitiken där mer resurser går till småskaligt, ekologiskt och lokalt jordbruk och mindre till storskalig jordbruksindustri.

God mat är viktig för hälsan och välbefinnandet. Tyvärr produceras inte all mat i Europa på ett sätt så att

konsumenterna kan känna sig säkra på att inte djur och natur har skadats eller ohälsosamma tillsatser har använts. Vi vill stoppa överanvändningen av antibiotika, förbjuda naturfrämmande kemiska bekämpningsmedel och öka konsumentmakten.

Klimatförändringarna är det största hotet mot livsmedelsproduktionen i Europa. Vi behöver ett jordbruk som är mindre sårbart mot klimatförändringarna, där EU i större utsträckning är självförsörjande av viktiga livsmedel och där alla handelsavtal är rättvisa.

Miljöpartiets prioriteringar kommande mandatperiod:

→ Det största hotet mot livsmedelsproduktionen i Europa är klimatförändringar och förlusten av biologisk mångfald. Därför vill vi reformera EU:s jordbrukspolitik i grunden. Idag går en stor del av jordbruksstödet till markägarna snarare än till lantbrukarna. Dessutom går den största delen direkt till det ohållbara och tungt industriella lantbruket som i nuläget dominerar i Europa - 80 procent av jordbruksstödet går till 20 procent av lantbrukarna. Småskaligt och lokalt lantbruk måste gynnas i större utsträckning än idag och jordbrukspolitiken anpassas för att ligga i linje med klimatpolitiken, Parisavtalet, Montréalavtalet och EU:s klimatlag. Lantbrukare som agerar planetskötare och levererar ekosystemtjänster ska gynnas. Det får aldrig vara en konkurrensfördel att förstöra miljön.

→ EU:s jordbrukspolitik ska främja en förbättrad djurhållning och EU-bidrag ska snabbt kunna dras tillbaka från dem som inte uppfyller kraven i EU:s djurskyddsdirektiv.

→ I närtid finns inte brist på mat - men på grund av ekonomiska och sociala skillnader finns maten inte alltid tillgänglig för de som behöver den. Vi

vill lagstifta mot spekulation i livsmedel, något som bidragit till höga priser på bland annat vete under de senaste åren. Spekulation på världsmarknaderna i priser på livsmedel driver upp priserna utan att det har någon direkt koppling till faktisk tillgång utan handlar om förväntningar på framtida priser, tillgångar och skördar. Detta leder i sin tur till högre priser för konsumenterna vilket vi bland annat har sett i samband med Rysslands anfallskrig mot Ukraina där priserna på vete steg dramatiskt.

→ Vi vill öka konsumtionen och produktionen av ekologiska livsmedel. Därför vill vi se bindande mål för andelen ekologisk konsumtion och produktion inom EU. Vi vill att mer stöd går till de lantbrukare som vill och har ställt om till ekologiskt lantbruk, och att EU:s momsregler revideras så att det blir enklare för medlemsländer att ha lägre moms för ekologisk mat.

→ Idag importeras tre fjärdedelar av EU:s konsumtion av proteingrödor, varav det mesta är foder inom djuruppfödningen. Istället för en intensiv och industriell djurproduktion beroende av importerat foder vill vi stödja ökad inhemsk odling av proteingrödor och ärtor både för människor och djur samtidigt som vi minskar köttkonsumtionen.

→ Överanvändningen av antibiotika måste upphöra. Globalt används det mer antibiotika till djur än till människor. Överanvändningen av antibiotika har orsakat en våldsam resistensutveckling som är ett växande hot mot människors och djurs hälsa. EU måste agera kraftfullt och visa globalt ledarskap genom att begränsa antibiotik användningen till en låg och ansvarsfull nivå. Annars riskerar miljontals människor dö på grund av bakteriella infektioner.

→ Användningen av konstgödsel måste minska. Kriget i Ukraina har synliggjort

EU:s ohållbara beroende av fossilt konstgödsel. EU:s jordbruk måste ställa om till en mer klimatsmart och hållbar produktion. Jordbrukspolitiken måste stödja en omställning som främjar metoder som till exempel ekologiska växtföljder där kvävefixerande baljväxter ersätter konstgödsel och det finns en koppling mellan djurhållning och växtodling.

- För att vi ska kunna nå klimatmålen och en hållbar livsmedelsproduktion där alla människor kan äta sig mätta med den odlingsbara yta som finns måste vår totala köttkonsumtion minska. Därför vill vi utreda införandet av ekonomiska incitament för att minska köttkonsumtionens klimatpåverkan. Den högintensiva och industriella uppfödningen av djur för köttproduktion orsakar stort lidande och föder ett system där stora arealer tas i anspråk och skogar bränns ner för foderproduktion. Vår matproduktion måste handla mer om föda och respekt för djur och natur och mindre om foder.
- Användningen av giftiga bekämpningsmedel i jordbruket måste minska drastiskt i hela EU. Vi vill se bindande mål för att minska användningen av bekämpningsmedel inom EU samt förbjuda glyfosat och andra bekämpningsmedel med stor miljöpåverkan. Vi vill stötta de framgångsrika, alternativa metoder som redan används, bland annat i Sverige.
- Det ska inte vara möjligt att konkurrera ut jordbruket i EU med livsmedel tillverkade utanför EU med sämre villkor. De livsmedel som säljs på EU:s inre marknad ska därför uppfylla samma krav som i relevant EU-lagstiftning, till exempel EU:s krav kring användning av bekämpningsmedel och kemikalier och EU:s djurvälståndslagstiftning. Det ska löna sig för jordbrukare att gå före och vara ett föredöme i den gröna omställningen.

- Vi vill stärka konsumentmakten – det ska tydligt framgå vad all mat innehåller, hur den producerats och var den kommer ifrån. Det ska vara lätt att som konsument få en uppfattning om till exempel hur djuren har haft det, hur produktionen påverkar naturmiljön och användningen av gifter. Lagstiftningen om ursprungsmärkning och datummärkning måste stärkas.
- Matsvinnet ska minska och de målsättningar som finns på EU-nivå att halvera matsvinnet till 2030 måste bli bindande för medlemsländerna och följas upp med konkreta åtgärder. Därför vill vi exempelvis få på plats en infrastruktur så att stora restauranger och mataffärer inte behöver kasta ätbar mat.
- Genetiskt modifierad livsmedelsproduktion (GMO) ska vara strängt kontrollerad och styras av försiktighetsprincipen. Alla jordbruksprodukter som består av, innehåller spår av eller framställts med GMO ska vara tydligt märkta. Detta ska även gälla animaliska livsmedel från djur som utfodrats med genmodifierat foder.

Hållbara transporter och omställning till järnväg

Transporter i EU står för ungefär 25 procent av EU:s totala växthusgasutsläpp, och utsläppen ökar fortfarande. Vi känner redan till många av de lösningar som måste till för att begränsa transportsektorns utsläpp – det handlar om effektivisering, omställning till ett system där järnvägen är det viktigaste transportsättet och en storskalig elektrifiering av vägtransporterna.

Nu behöver vi öka takten i omställningen. Vi behöver bindande krav för att flytta trafik till hållbara transportsätt och totalt sett minska användandet av vägtransporter och flyg. Vår vision är att tåget ska vara snabbare än bilen och

billigare än flyget. EU:s transportsystem ska fungera bra för alla människor och vara effektivt, miljövänligt och ha nollutsläpp.

Miljöpartiets prioriteringar kommande mandatperiod:

- Vi vill kraftfullt skärpa klimatmålen för transportsektorn. Transportsektorn ska ha nettonollutsläpp till 2040. Detta är avgörande för att EU ska kunna nå sina klimatmål.
- Omställningen av transportsektorn ska inkludera alla EU-medborgare. Transport och mobilitet ska vara tillgänglig för alla – oavsett klass, kön eller funktionsvariation.
- Vi vill införa bindande krav på medlemsländerna att flytta gods- och passagerartrafik från flyg och väg till järnväg och sjöfart, på samma sätt som medlemsländerna har bindande krav på utsläppsminskningar.
- Vi vill flytta över godstrafik från motorväg till järnväg och sjöfart. Detta ska ske genom ekonomiska styrmedel, till exempel ökade krav på europeisk kilometerskatt för de tunga transporterna.
- Järnvägsnätet inom EU måste utvecklas, med ökad kapacitet i järnvägsnätet mellan Europas större städer och högre standard på vagnar och signalsystem.
- Minska flygandet, särskilt tjänste- och pendelflyget, och säkerställ att flyget betalar för hela sin klimatpåverkan. Inför bränsle- och energiskatt på flygbränsle och öka kraven på landinfrastruktur på flygplatser, så att flygplanen inte förbränner bränsle när de står stilla. I den utsträckning befintlig och framtida infrastruktur tillåter bör alla flygresor som kan ersättas med upp till 3 h tågresor inom Unionen, förbjudas.
- Gör det snabbt, lätt och billigt att planera och boka tågresor, och stärk

rättigheterna för passagerare som reser över landsgränser. Ersättningarna vid försenade och inställda tåg ska vara minst på samma nivåer som för flyget.

- Vi vill se en ny lagstiftning som gör det enklare för alla att boka sin tågbiljett i hela EU. Tidtabeller och biljettbokning ska vara lika lättillgängliga som för flyget. För att förverkliga det behöver europeisk lagstiftning som ställer krav på tågbolagen komma på plats, så att du kan köpa biljetter från alla tågbolag i en och samma app eller webbplats och lätt kan boka en direktbiljett via olika operatörer, precis som det redan fungerar för flyget.
- Vi vill ge kommissionen i uppdrag att upphandla en vagnpool, så att alla tågbolag kan dela på risken att starta nya tåglinjer eller utveckla vagnmodeller. I dag är trösklarna höga, inte minst för nya nattågslinjer.
- Försäljningen av nyttillverkade bilar och lastbilar som går på fossila bränslen måste stoppas så snart som möjligt. Vi vill även ta bort undantagen för lyxbilar som finns i den här EU-lagstiftningen.
- Tempot i omställningen i sjöfarten ska höjas genom ökade krav på att minska utsläppen från fartygen samt utbyggd laddinfrastruktur i Europas hamnar. Vidga EU:s lagstiftning om detta till fler hamnar och till att även inkludera mindre fartyg.
- Vi vill utvidga utsläppshandeln till att inkludera även mindre fartyg samt fler typer av utsläpp från både flyg och sjöfart, då klimatavtrycket från dessa transportslag är mycket större än enbart från koldioxidutsläpp.
- Fler ska kunna och vilja ta cykeln eller gå istället för att ta bilen. Vi behöver förbättra möjligheterna för gång och cykel i EU, bland annat genom att öka säkerheten i infrastrukturen genom gemensamma standarder och införa rätt att ta med cykel på tåg.

- EU ska arbeta aktivt för hållbarare transport i städer, med minskad bilism, bättre kollektivtrafik och en stad byggd för cyklister och gångtrafikanter. Detta bidrar också till ökad livskvalitet och bättre hälsa.
- Vi vill fortsätta kunna använda hållbart producerad biogas med skattebefrielser utan att motarbetas av EU-regler.
- Fler ska ha möjlighet att uppleva Europa med tåg. Därför ska Interrail-systemet bli billigare och bättre för de resande.

En europeisk energiomställning med effektivisering och förnybart i fokus

Under de senaste åren har höga energikostnader drabbat inte minst Europas fattigaste hushåll. Det är en effekt av fossilt beroende, Putins invasionskrig mot Ukraina och en europeisk energipolitik som gått i otakt. Tillgången på billig förnybart energi har varit för låg, och då har beroendet av dyr fossil gas på ett avgörande vis kunnat påverka elräkningen.

Vi vill ställa om från fossilt till förnybart. EU måste höja ambitionerna i energipolitiken, ta bort fossila subventioner, öka utbyggnadstakten av sol och vind och energieffektivisera hela samhället. Det handlar både om att designa energimarknaderna så att det alltid ska vara lönsamt att investera i det förnybara och om att omedelbart stänga dörren för energiberoendet från diktaturer.

Det ska vara lätt för den enskilde att delta i energiomställningen, där din rätt att dela den energi du producerar med andra ska vara självklar. EU:s fonder ska användas för att stötta hushåll som inte själva har råd att bryta beroendet av fossil gas eller en renovering som markant kan sänka uppvärmningskostnaderna. Den gröna energiomställningen innebär att ge alla rätt till grön och billig energi.

Miljöpartiets prioriteringar kommande mandatperiod:

- Fasa ut fossil energianvändning i EU och skapa ett stabilt, 100 procent förnybart energisystem i EU 2040, som är välfungerande och tillgängligt för hela EU:s befolkning.
- Det ska vara lätt att energieffektivisera, att välja förnybart energi och att producera sin egen energi. Förnybart energi producerad inom EU ska konkurrera ut import av fossil energi från diktaturer.
- Osäkra och föränderliga energimarknader med tidvis höga energipriser har särskilt drabbat EU:s fattigaste invånare. Vi vill motverka energifattigdom, bland annat genom att EU:s fonder särskilt ska användas för att sänka energikostnaderna för de som har sämst möjligheter att betala el- och energiräkningen, eller till att stötta renovering för energieffektivisering.
- Regleringen av energimarknaderna inom EU ska ge en prissignal för att ställa om till förnybart och göra det lönsamt att energieffektivisera. Samtidigt måste energipriserna vara mer förutsägbara för hushållen jämfört med den osäkra situation som funnits i Europa under de senaste åren.
- Vi vill stärka lagstiftningen mot manipulation av energimarknaderna, till exempel genom att reglera algoritmhandel, stoppa insiderhandel och skapa transparens kring hur olika aktörer agerar på energimarknaderna. Vi ska ställa minst lika hårda krav på energibolagen som vi ställer på bankerna.
- Framtiden är förnybart – och havsbaserad vindkraft är en av de viktigaste lösningarna. Regulatoriska hinder för utbyggnaden av förnybart havsbaserad energiproduktion måste tas bort, vilket bland annat handlar om

att det ska bli tydligare vad som gäller för havsbaserad vindkraft som byggs utanför ekonomisk zon.

- EU bör fortsätta höja ambitionerna kring vilken typ av energi som ska anses som förnybar och även vilken energi som helt ska stoppas. EU bör höja ambitionen vad gäller utbyggnad av fjärrvärme- och elkraftnät, sol- och vindenergi, förnyad fjärrvärme, samt energilager. Vi vill förbjuda förbränning av palmolja och av torv inom hela EU.
- Vilka energislag som medlemsländerna väljer att investera i är en nationell kompetens. Kärnkraft ska inte klassas som förnybart inom Förnybartdirektivet och inte heller bör brytning av uran klassas som en kritisk råvara inom den lagstiftning som nu tas fram inom EU.
- Energieffektivisering är avgörande för att bryta beroendet av fossil energi, förverkliga ett förnybart system och minska vanliga människors uppvärmningskostnader. Målsättningarna i EU:s energieffektiviseringsdirektiv måste bli bindande för alla medlemsländer och principen om energieffektivisering först måste få genomslag i all relevant EU-lagstiftning.
- Energieffektivisering och direkt elektrifiering är de enskilt viktigaste lösningarna när EU ska ställa om till ett förnybart system, och de måste därför prioriteras över andra, mindre effektiva lösningar. Dock behöver elektrifiering kompletteras med grön vätgas och fossilfria syntetiska bränslen i de sektorer som är mycket svåra eller väldigt dyra att elektrifiera, som till exempel godsfrakt och vissa industriella processer. Det är viktigt att grön vätgas och syntetiska bränslen produceras med additionell, förnybar el, och att dessa bränslen används där de mest behövs, eftersom de under en lång tid framöver kommer fortsätta vara en bristvara, och är mycket mindre effektiva än direkt elektrifiering.

→ Det gemensamma utträdet ur energistadgefördraget för EU:s medlemsländer, som aviserats, måste ske så fort som möjligt. Avtalet skyddar investeringar i fossil energi och hotar därför den gröna omställningen.

→ EU:s energisystem ska inte vara beroende av import från diktaturer, vilket den senaste energikrisen visat tydligare än någonsin. Nord Stream 2 ska stoppas permanent och beroendet av rysk energi hävas, inklusive beroendet av ryskt uran för europeiska kärnkraftverk. EU borde ha stoppat all rysk energiimport omedelbart när Ryssland invaderade Ukraina.

En cirkulär ekonomi inom planetens gränser

Sex av nio av de planetära gränserna har överskridits. Dagens ekonomiska system innebär ständigt ökande efterfrågan på begränsade naturresurser och genererar mer och mer avfall, samtidigt som vanligt förekommande kemikalier leder till ett allt större problem med infertilitet hos människor. Vi måste styra om vår ekonomi och resursanvändning till en som tillgodoser behoven både för människor idag och för kommande generationer.

Vi vill därför ställa om till en cirkulär ekonomi, en ekonomi där produkter och material ska återanvändas och återvinnas i så stor utsträckning som möjligt så att behovet av uttag av nya råvaror ur jordskorpan minimeras. Om det ska vara möjligt behövs tydlig politisk styrning, till exempel med bindande mål på EU-nivå kring återvinning av kritiska råmaterial, batterier och förpackningar. Därför vill vi se ökade krav på återvinning och återanvändning, men också att vi förlänger livslängden på de varor och prylar som vi har i våra hem.

Jakten på kritiska råvaror ökar trycket på att anlägga nya gruvor och exploatera orörda naturområden, inte minst för att

bryta beroendet av auktoritära stater och öka EU:s självförsörjningsgrad. Vi säger inte nej till nya gruvor eller industrier, men vi säger nej till gruvor och industrier om mänskliga rättigheter inte respekteras, gruvor och industrier i känsliga naturområden och gruvor som påverkar urfolk och minoriteter negativt.

Priset på kläderna vi kan köpa i butik motsvarar inte insatsen. Varken när det kommer till arbetsförhållandena i textilindustrin eller miljö- och klimatkonsekvenserna av produktion och konsumtion. För att klara klimatmålen måste vi konsumera mycket mindre och mer hållbart. Men ansvaret för denna omställning kan inte bara ligga på individnivå, vi måste få på plats lagstiftning som sätter upp ramar och riktlinjer för hur textilsektorn ska ställa om för att bli cirkulär och hållbar.

Inom få andra sektorer är de globala klyftorna så tydliga som i textilsektorn. Arbetare och samhällen i utvecklingsländer som Bangladesh och Indien tar smällarna för vår överkonsumtion. Idag saknas lagstiftning som reglerar industrins resursanvändning och effekter på miljö, klimat och mänskliga rättigheter. Det saknas också minimikriterier för textiliers hållbarhet i EU-lag. Dagens system är som bäddat för slit och släng, där kvinnor i fattiga länder står för den verkliga notan. Vi måste få på plats lagstiftning och incitament för textilindustrin som hjälper oss att bryta med konsumtionssamhället och som sätter miljö och social rättvisa först.

Det måste också vara lätt att göra rätt. Du ska alltid ha rätt att reparera din diskmaskin, läsplatta eller mobiltelefon. Att reparera ska vara billigare än att köpa nytt. Fullständig information om en produkts påverkan på både miljön, klimatet och de mänskliga rättigheterna ska alltid vara lättillgänglig.

Ett samhälle som är ekologiskt hållbart är ett samhälle där vi minimerat plastanvändningen och förbjudit farliga

kemikalier. Det är ett samhälle där politiken tagit stort ansvar inom hela EU och satt gemensamma miniminivåer för att få bort de största miljöbovorna, sanktioner mot den som fuskar eller bryter mot reglerna och där det är både lätt och ekonomiskt varsamt mot plånboken att göra rätt.

Miljöpartiets prioriteringar kommande mandatperiod:

- Justera styrmedel på ett sätt som stärker den cirkulära ekonomin. Vi behöver mer återvinning, återanvändning och gemensamt användande av varor och tjänster.
- Produkter på EU:s inre marknad måste vara hållbara genom hela värdekedjan. Därför vill vi sätta höga minimikrav på hållbarhet på alla produkter på EU:s marknad. Detta kommer också att driva på omställningen till hållbara produkter utanför EU:s gränser.
- Alla varor i EU ska alltid ha lättillgänglig information om innehåll, klimatpåverkan och ursprung samt om hur reparation och återvinning går till. Du som konsument ska alltid ha rätt att reparera. Reparation ska vara standard istället för att få en nyproducerad vara när till exempel din diskmaskin, mobiltelefon eller ditt kylskåp går sönder inom garantitiden. Möjlighet till reparation ska finnas även efter garantitiden. Dessutom vill vi att garantitiden utökas. Det ska aldrig vara dyrare att reparera än att köpa nytt. Det ska vara förbjudet att tillverka produkter som konstrueras för att gå sönder i förtid.
- Oberoende reparatörer ska stärkas, instruktioner, ritningar och reservdelar som krävs för att reparera måste göras fritt tillgängliga för att gynna fler reparationer.
- Konsumenterna ska alltid kunna lita på miljöpåståenden. Därför måste arbetet mot greenwashing fortsätta, bland annat genom förbud mot vilseledande och felaktiga påståenden

- om miljömässighet. Därtill vill vi ställa krav på att alla miljömärkningar ska ha vetenskapligt stöd.
- Vi vill säkerställa att all gruvdrift och alla beslut om gruvor följer EU:s och nationell miljölagstiftning och respekterar samers rättigheter. Gruvnäringen ska inte få särskilda undantag från naturvårdsdirektiven eller från ramdirektivet för vatten.
  - Öka kraven på återvinning av kritiska råmaterial, bland annat gällande litium, för att skapa en mer cirkulär ekonomi och begränsa behovet av nya gruvor och uttag av jungfruliga resurser. Kritiska och strategiska mineraler behöver användas och prioriteras effektivt för att stötta en hållbar utveckling inklusive en effektivare användning av fordonsflottan.
  - Vi vill höja kraven på återvinning av förbrukade batterier: minst 80 procent av alla batterier i datorer, mobiltelefoner och bilar ska vara insamlade 2030 inom hela EU. För att nå insamlingsmålet ska ett EU-gemensamt pantsystem införas.
  - Vi vill bryta plastberoendet i ekonomin och minska utsläppen av mikroplaster drastiskt. Vi vill se konkreta mål för att minska utsläpp av mikroplaster och förebyggande åtgärder för att uppnå dessa, som till exempel stärkt lagstiftning på EU-nivå mot onödiga engångsartiklar, skarpa krav när det kommer till design av produkter som innehåller plast, och stora satsningar på återbruk. All ny plast ska vara spårbar och återvinningsbar och plastföretag ska ha producentansvar för all ny plast på marknaden.
  - EU:s kemikalielagstiftning brister i både ambitionsnivå och genomförande. Genom en stärkt lagstiftning ska alla farliga kemikalier fasas ut, och skarpa gruppvisa förbud mot de värsta införas. Därtill behövs transparens och spårbarhet av använda kemikalier i alla sektorer, utökade åtgärder för riskkontroll, bättre marknadskontroll av importerade produkter, samt förbud mot att exportera kemikalier som inte får användas inom EU. PFAS-ämnen ska förbjudas i alla konsumentprodukter. Försiktighetsprincipen måste vara en utgångspunkt för riskbedömningar och tillåtna halter måste sänkas drastiskt.
  - Textilsektorn är den sektor som har det fjärde största klimatavtrycket inom EU - men trots det är den i stort sett oreglerad. Vi vill se skarpa krav för textilproduktion som reglerar mängd återvunnet och återvinningsbart material, samt säkerställer att produkter är giftfria och har lång livstid. Vi vill införa ett förbud mot förstöring av oanvända och osålda kläder, kräva att företag har ansvar för det avfall de producerar, samt införa bindande mål för minskad resursanvändning. Vi vill öka kraven på modeindustrin och textilföretagen så att exploateringen av textilarbetare stoppas.
  - Politik för ökad återvinning ska alltid respektera avfallshierarkin och prioritera återanvändning, samt styra mot materialåtervinning och ska inte tillåta att material som kan återanvändas bränns upp.
  - Öka finansiella stödet till forskning och innovation för mer hållbara produkter och industriella processer i EU, till exempel mer effektiva återvinningsprocesser och batterier som kräver färre kritiska råmaterial.
  - Främja skapandet av hållbara industriella värdekedjor i EU, särskilt i strategiska sektorer så som halvledare, som skapar jobb, främjar den gröna omställningen, ökar EU:s motståndskraft mot globala kriser och skapar värdekedjor med tredjeländer som bidrar till mindre utsläpp och bättre arbetsvillkor även utanför EU:s gränser.

Demokrati och mänskliga fri- och rättigheter

Demokrati och skydd av rättsstatens principer

EU är grundat på gemensamma demokratiska värden, och ska vara en kraft för mänskliga rättigheter och demokrati, både i och utanför unionen. I flera medlemsländer undergrävs den oberoende rättsstaten, med politiskt kontrollerade domstolar och medier. Demokrati, yttrandefrihet, organisationsfrihet, pressfrihet och rättsstatsprincipen är värden som vi inte kan ta för givna, och som måste försvaras.

Oberoende och fria medier är tillsammans med ett starkt civilsamhälle centralt för vår demokrati, och en förutsättning för att alla på lika villkor ska kunna vara med och utforma vårt gemensamma samhälle. Såväl politiska aktivister som journalister hotas, förföljs och utsätts för snåriga juridiska processer i syfte att underminera deras arbete. Politiskt kontrollerade medier används som propagandaverktyg för att försvaga EU och urholka våra demokratiska grundprinciper.

Den tekniska utvecklingen går snabbt och bidrar till att allt mer information flödar mellan länder, företag och andra aktörer i samhället. Teknisk utveckling bidrar till innovation och kan leda till stora samhällsförbättringar. Samtidigt innebär den snabba utvecklingen utmaningar för skyddet av grundläggande rättigheter, som den personliga integriteten och pressfriheten. Rätten till dataskydd måste säkerställas i all EU:s politik, och otillbörlig övervakning av privat kommunikation måste motverkas.

Artificiell intelligens, AI, är ett tekniskt område där den globala utvecklingen går snabbt och som har stor potential, samtidigt som den innebär stora risker för den personliga integriteten och diskrimineringsskyddet. Därför har EU-kommissionen under mandatperioden

tagit initiativ för att reglera vissa särskilda AI-system som bedöms som särskilt riskfyllda i relation till bland annat mänskliga rättigheter och demokrati. Vi vill se en AI-lagstiftning på EU-nivå som både främjar innovation och förbjuder missbruk av känslig teknik.

Miljöpartiet vill att EU ska vara en röst i världen för demokrati och mänskliga rättigheter. Då måste vi agera mot medlemsländer som kränker demokratiska värden, stötta civilsamhället och de fria medierna, skydda den fria konsten och kulturen samt garantera medborgarnas integritets- och rättighetsskydd.

Miljöpartiets prioriteringar kommande mandatperiod:

- Vi står upp för rättsstatens principer och värnar det demokratiska samhället. Medlemsländer ska inte ostraffat kunna bryta mot våra demokratiska värden och rättsstatens principer – länder som gör detta ska sanktioneras, genom till exempel minskade eller indragna ekonomiska stöd. Överträdelseförfaranden ska inledas mot de länder som inskränker de medborgerliga fri- och rättigheterna. Därtill ska tidigare överträdelseförfaranden utvärderas för att säkerställa effektiviteten.
- Vi vill värna press- och mediefriheten i hela EU. Mediebolag under politisk kontroll undergräver både mediefriheten och snedvrider den inre marknaden. Vi vill att EU-stöd endast ska ges till oberoende och fria medier. Mediebolagens ägarstrukturer och finansiärer ska vara offentligt tillgängliga, och krafttag ska tas mot oligarkiska ägarstrukturer.
- EU ska kraftigt försvåra strategiska stämningar mot journalister i syfte att underminera pressfriheten, och Europol ska få utökade möjligheter att tillsammans med medlemsländerna undersöka brott mot journalister.

- För oss är det centralt att stärka civilsamhället och kultursektorn. Dessa sektorer spelar en avgörande roll i att bygga och främja demokratiska värden i medlemsländerna. Vi vill se ökade resurser till att stärka civilsamhället, och att särskilt stöd ska öronmärkas till organisationer som arbetar med lika rätt och jämställdhet.
- Kulturutövares upphovsrätt ska stärkas. EU:s upphovsrättspolitik ska främja kulturskapande och bidra till ett rikt kulturutbud, med bättre ekonomiska villkor för kulturutövare.
- Fristadskonstnärsmodellen, som ger följda konstnärer möjlighet att verka i trygghet, ska garanteras tillräckligt finansiellt stöd.
- Det är av stor vikt att skydda den personliga integriteten. EU ska inte ägna sig åt massövervakning av sina medborgare och deras privata kommunikation. Den grundläggande rätten till integritet ska skyddas, både på nätet och offline. Rätten att kommunicera utan att företag eller stater kan se privata meddelanden måste skyddas på internet. Övervakning kan dock vara nödvändig för att bekämpa allvarliga brott och avvärja terrorhot. I de fallen ska övervakningen vara förenlig med rättsstatens principer. Rättssäkerhetsgarantier för den som övervakas måste säkerställas. Därtill ska EU:s kompetens för cybersäkerhet stärkas.
- EU ska kunna garantera att medborgarnas personuppgifter skyddas innan personuppgifter förs över till tredjeländer. EU-medborgarnas insyn och tillgång till den information som myndigheterna samlar in om dem måste säkerställas.
- Vi vill även att rätten att få material på sig själv nedtaget från internet ska stärkas. Det ska vara enkelt för den som vill få material på sig själv nedtaget, att veta hur man ska gå

tillväga. Internet-plattformarna måste kunna erbjuda effektiva alternativ för nedtagning som säkerställer att materialet snabbt kan plockas bort.

- EU ska säkerställa att AI inte kan utnyttjas av stater för omfattande massövervakning, till exempel genom att förbjuda användning av ansiktsgenkänningsteknik för att övervaka individer på allmän plats. EU ska ställa krav på att stater och företag analyserar hur skyddet av grundläggande fri- och rättigheter kan påverkas före varje användning av riskabla AI-system. Analyserna ska registreras i en EU-databas.
- Vi vill att EU ska ställa krav på den som använder teknik som på ett trovärdigt och vilseledande sätt gör det möjligt att imitera fysiska personer i bild och video (så kallade "deep fakes"). Det handlar exempelvis om att tydligt ange att materialet har manipulerats.

EU:s framtid

Miljöpartiet ser positivt på samarbetet inom EU och vill se ett starkt EU. Miljöpartiet vill förändra, förbättra och demokratisera EU, för en union bättre rustad att möta och hantera både dagens problem och morgondagens utmaningar. Vi vill se ett EU där rätt beslut fattas på rätt nivå, där medborgarna garanteras insyn och kan påverka EU:s beslut. Möjligheten att utkräva ansvar ska vara stark, och offentlighetsprincipen och meddelarfriheten efter svensk modell ska gälla i hela EU.

EU grundades för att främja demokrati och mänskliga rättigheter. Därför ska EU också fungera på ett demokratiskt och öppet sätt. EU-systemet är komplicerat och svårbegripligt, med bristande regler om insyn i beslutsprocesser och krångliga vägar för medborgare som vill påverka politiken. Ofta upplevs EU som långt ifrån medborgarna och deras vardag. Ett mer demokratiskt och transparent EU är nödvändigt för att förbättra medborgarnas möjligheter att

påverka och utkräva ansvar av EU:s politiker.

Mutskandaler inom EU har visat att unionen inte är immun mot påverkansförsök och korruption. Skyddet av unionen måste stärkas. Det är medborgarnas intressen som ska styra EU - inte tillgången till ekonomiska resurser.

Miljöpartiets prioriteringar kommande mandatperiod:

- Vi vill förbättra beslutsfattandet inom unionen och stärka insynen. För att garantera att det demokratiska beslutsfattandet fungerar måste EU förbättra insynen i lagstiftningsprocesser och institutioner. EU-parlamentets lagstiftande roll ska stärkas - parlamentet ska ha rätt att lägga fram lagförslag och ska ha medbestämmanderätt i fler frågor.
- Enskilda medlemsländer ska inte kunna hålla politiska frågor gisslan genom att blockera dem. Utrikes- och säkerhetsfrågor ska beslutas med kvalificerad majoritet, i synnerhet när EU ska enas om uttalanden om mänskliga rättigheter eller sanktioner. Det ska ställas krav på att medlemsländernas ståndpunkter offentliggörs.
- Offentlighetsprincipen och meddelarfriheten ska vara lag i hela EU. EU ska ställa tydliga krav på att den som straffar visseblåsare ska föreläggas att betala kännbara böter eller viten.
- Vi vill öka medborgarnas och civilsamhällets inflytande. Vem som har inflytande över EU:s beslutsprocesser ska inte avgöras av ekonomiska resurser. Civilsamhället och folkrörelsernas möjlighet att delta i lagstiftningsprocessen ska stärkas, genom oberoende observatörer och en garanterad rätt till tillgång till

dokument. Civilsamhällets organisationer ska också ha möjlighet att ta del av finansiering från EU, utan att finansiella medel måste gå via nationella myndigheter.

- Vi vill stärka medborgarnas möjlighet att påverka EU:s politik genom medborgarinitiativ - det ska inte finnas någon begränsning i antal initiativ per år, och förslagen ska likställas med annan typ av lagstiftning och tas upp till omröstning i EU-parlamentet. Kommissionen ska vara bunden till att presentera lagstiftning baserat på medborgarinitiativ som parlamentet ställt sig bakom. Vi vill också se över möjligheten till EU-omfattande folkomröstningar i frågor som är särskilt viktiga för alla EU-medborgare.
- För att fler ska få vara med och påverka unionen vill vi sänka rösträttsåldern för val till EU-parlamentet till 16 år. Medborgarna bör också få mer att säga till om när det gäller vem som väljs till ordförande för EU-kommissionen.
- Vi måste garantera EU:s oberoende. EU:s politiker ska värna medborgarnas och väljarnas intressen. Det får inte finnas några misstankar om att politiker och partier i EU i själva verket går skurkstaters eller storföretags ärenden. Utländsk finansiering av såväl nationella som europeiska partier ska förbjudas, och kraven på kontroll och transparens skärpas. Det ska vara tydligt för medborgarna vem som finansierar politisk annonsering och ger kampanjbidrag till politiker.
- Alla möten mellan EU:s politiker och lobbyister, intresseorganisationer och andra som försöker påverka EU:s lagstiftningsarbete ska offentliggöras - såväl i EU-parlamentet och EU-kommissionen som ministerrådet.
- EU:s politiker ska inte kunna ha vilka sidoinkomster som helst vid sidan av sitt politiska uppdrag. Tydligare krav

på finansiella deklamationer och kännbara sanktioner för att förhindra jäv måste genomföras. Politiker som bryter mot uppförandekoder och regler ska alltid sanktioneras och med kraftfullare repressalier än i dagsläget. Vi vill också införa en karenstid så att politiker inte kan gå direkt från sina politiska uppdrag till att bli lobbyister.

Högre utbildning och forskning - politik för livslångt lärande

Forskning, utbildning och innovation är avgörande för vår gemensamma framtid. Det är här vi hittar nya lösningar till dagens och framtidens problem. Vi behöver starka universitets- och innovationsmiljöer för att svara upp mot de samhällsliga utmaningar vi står inför. EU:s forskningsprogram Horisont Europa är ett av de viktigaste verktygen för att samverka internationellt kring forskning och innovation. Internationell rörlighet av kompetens, livslångt lärande och samarbete mellan universitet, industri och offentlig sektor ger effekter på hela samhället och de liv vi lever. Vi vill att EU och medlemsländerna fortsätter utveckla sätt att stärka möjligheter till utlandsstudier, kulturutbyten och kompetensförstärkning genom bland annat Erasmus +.

Miljöpartiets prioriteringar kommande mandatperiod:

- Utveckla EU:s studentutbytesprogram Erasmus och utbytesprogrammen för unga som inte studerar på högskolan.
- Vi vill att en högre andel av EU:s budget bör avsättas till forsknings- och innovationsprogrammet Horisont Europa som riktas mot områden som klimat, energi och mobilitet.
- Vi vill se en klimatsäkring av EU:s forsknings- och innovationspolitik.

Nationella och europeiska forskningsprogram bör utformas så att de bidrar till att lösa vår tids största utmaningar: klimatkrisen och artdöden.

- Studenter står ofta i första linjen i kampen för demokrati och mänskliga rättigheter, men förföljs på många håll i världen av den egna regimen. Både i form av fängsling och uteslutning från studier. Vissa europeiska länder erbjuder redan idag studenter som förföljs en fristad för fortsatta studier och aktivism, men ett samlat grepp behövs på EU nivå för att kunna erbjuda fler platser och bättre språklig och akademisk matchning. Därför vill vi verka för att införa ett gemensamt "Students at risk" program på europeisk nivå.

Ett jämställt och feministiskt Europa

Jämställdhet är ett av EU:s mål och en av unionens grundläggande principer. Vi vill se ett EU som driver en grön, feministisk politik och som är solidarisk med länder utanför EU, men som också säkerställer kvinnors och flickors rättigheter i alla unionens medlemsländer.

Samtidigt är jämställdheten och kvinnors rättigheter under attack i hela EU. Konservativa partier vill vrida klockan tillbaka och inskränka de rättigheter som kvinnorörelsen har kämpat för i århundraden. Aborträtten är hotad i många medlemsländer och i flera andra i princip icke-existerande. I Polen hindras civilsamhällesorganisationer från att besöka skolor och ge elever sexualundervisning, och i många medlemsländer är tillgången till preventivmedel begränsad. När allt fler länder i Europa inskränker reproduktiva rättigheter, måste vi fortsätta stå upp för aborträtten och öka våra insatser för att säkerställa full tillgång till abort och reproduktiv hälsa i hela EU.

Könsbaserat våld och trafficking ökar i EU. I spåren av COVID-19 pandemin, Rysslands anfallskrig i Ukraina och andra globala kriser har kvinnor och flickors utsatthet i

Europa ökat. Vi kan aldrig acceptera att våld mot kvinnor förekommer och ökar – EU behöver vidta alla tillgängliga åtgärder för att könsbaserat våld kriminaliseras i hela EU, att skyddet av och stödet till brottsoffer stärks och att förövarna ställs inför rätta för sina brott.

Miljöpartiet är ett feministiskt parti. Vi verkar för ett intersektionellt jämställdhetsperspektiv i EU:s politik, där kampen för jämställdhet går hand i hand med kampen för HBTQI-personers rättigheter och mot rasism och diskriminering. Vi vet att jämställdhet inte är en sidofråga – det är en angelägenhet för alla unionens medborgare, och en fråga som måste integreras i alla politikområden.

Miljöpartiets prioriteringar kommande mandatperiod:

- Vi måste garantera rätten till abort i hela EU. Abort ska inte betraktas som enbart en hälsofråga – rätten till abort är så mycket mer. Vi vill att rätten till abort ska betraktas som en rättighetsfråga, och säkerställa denna rätt i hela EU genom att lägga till rätten till abort i EU:s grundfördrag eller i rättighetsstadgan.
- Vi vill att förbud mot eller begränsning av aborträtten ska betraktas som en form av könsbaserat våld och kriminaliseras på EU-nivå. Tillgången till preventivmedel och rätten till sexualundervisning och sexuell jämlikhet ska försvaras och stärkas i hela EU.
- Tillgången till preventivmedel och rätten till sexualundervisning och sexuell jämlikhet ska försvaras och stärkas i hela EU. EU ska ta fram en EU-strategi för kvinnors hälsa, som ska inkludera hur reproduktiva rättigheter ska stärkas och skyddas i EU:s medlemsländer.
- Vi måste stoppa mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer. Våld och trakasserier förekommer överallt, till exempel både i hemmet och på arbetsplatsen. Sexuella trakasserier är diskriminering och kan inte accepteras. Ekonomiskt våld begränsar kvinnors frihet i hela Europa. EU måste stärka sitt arbete för att motverka alla former av våld mot kvinnor och våld i nära relationer, samt göra mer för att förhindra sexuella trakasserier, inklusive trakasserier online.
- Barn, unga, äldre och människor med funktionsnedsättning ska skyddas mot övergrepp och grooming, både online och offline, bland annat genom ökade krav på internetplattformar att motverka spridning av sexuellt material där barn exploateras, och att plocka ner brottsligt material.
- Vi vill se en samtyckeslagstiftning i alla medlemsländer och att sexuellt- och könsbaserat våld ska vara kriminaliserat i hela EU.
- Vi vill stärka brottsoffers rättigheter och tillgång till rättslig hjälp, och förbättra statistikinsamling om förekomsten av sexuella trakasserier och övergrepp i alla EU:s medlemsländer.
- Vi vill se skärpta krav på arbetsgivare och utbildningsmyndigheter inom EU, för att med aktiva åtgärder arbeta bort sexuella trakasserier och övergrepp på arbetsplatser och skolor.
- Vi vill ha en starkare reglering mot köp av sexuella tjänster och människohandel, och stärka brottsoffers rättigheter. Trafficking och sexuell exploatering ökar i Europa och de flesta förövarna är EU-medborgare. Arbetet på EU-nivå för att bekämpa människohandel och trafficking måste stärkas, exempelvis genom bättre utbildningar för polis, tulltjänstemän och skolpersonal för att identifiera offer för människohandel. Särskilt fokus bör läggas på att upptäcka och identifiera fall där kvinnor och barn utnyttjas.

- Skyddet och stödet till traffickingoffer måste stärkas genom att säkerställa att de har rätt till legal rådgivning, psykologiskt stöd och coachning, för att den som utsatts ska kunna etablera sig och fungera i samhället. Vid utredning och beslut om uppehållstillstånd ska offrets utsatthet och risken för återtrafficking tas med i bedömningen. Traffickingoffer bör kunna få uppehållstillstånd av humanitära skäl.
- Köp av sexuella tjänster ska kriminaliseras på EU-nivå enligt den nordiska modellen, med särskild tyngdpunkt på köp av sexuella tjänster från traffickingoffer, oavsett om köparen är medveten om att den som de köper en sexuell tjänst av är ett traffickingoffer. Bristen i lagstiftningen som leder till ett sämre skydd mot sexuell exploatering och människohandel för barn ska täppas till.
- Jämställdhetsintegreringen behöver stärkas. Ett jämställt samhälle kräver jämställda resurser. All EU-lagstiftning ska innehålla ett jämställdhetsperspektiv och EU:s budget ska jämställdhetsintegreras. Institutionerna ska främja och säkerställa att jämställdhet integreras i både det generella budgetarbetet, men också vad gäller investeringar i den gröna omställningen och andra stora investeringsprogram.
- Vi vill se mer öronmärkta resurser för att främja jämställdhet globalt och öka stödet till civilsamhällesorganisationers arbete med jämställdhet. Såväl lagstiftning som budget ska ha tydliga mål om jämställdhet, som kontinuerligt ska följas upp och utvärderas.

Starkare skydd mot diskriminering

Den utbredda diskrimineringen och det ojämna skyddet mot diskriminering innebär att EU i praktiken har första och

andra klassens medborgare, där vissa har skydd genom nationell lagstiftning och andra saknar rättsligt skydd från orättvis och diskriminerande behandling. Detta påverkar såväl den fria rörligheten som EU-medborgares förutsättningar att kunna leva sina liv utan att utsättas för diskriminering.

En av fem EU-medborgare har utsatts för diskriminering. Hatet, hoten och våldet ökar mot HBTQI-personer i EU. Ett antal EU-länder erkänner inte samkönade föräldraskap. Det leder till att samkönade föräldrar och deras barn inte kan åtnjuta sina rättigheter på lika villkor som alla andra. Hatet och hoten ökar också mot andra marginaliserade grupper, som personer som rasifieras, funktionshindrade och minoritetsgrupper.

Samerna är Europas enda erkända ursprungsbefolkning. Samerna har en folkrättslig rätt att bevara och utveckla sin kultur och identitet och att delta i utvecklingen av kulturlivet och samhället i stort. Samtidigt är skyddet för samernas rättigheter hotat. Sverige får regelbundet kritik från Europarådet och FN för att samers rättigheter kränks eller inte skyddas i tillräckligt stor utsträckning. EU kan och måste göra mer för att säkerställa ett starkare skydd.

Romer är Europas största och mest gränsöverskridande minoritet. Romer diskrimineras och kränks varje dag runt om i EU:s medlemsländer. EU måste ta krafttag för att säkerställa icke-diskriminering och lika rättigheter för romer i hela EU. Romers rättigheter måste säkerställas vid varje förhandling om villkoren för nya medlemmar i EU.

Miljöpartiet vill se ett heltäckande skydd mot diskriminering i hela EU, och kraftfulla insatser för att minska diskrimineringen i medlemsländerna. Alla barn ska ha rätt till sina föräldrar, skyddet mot diskriminering oavsett diskrimineringsgrund måste stärkas och EU:s urfolk, samerna, måste skyddas. EU ska gå före genom att säkerställa att EU:s

egna institutioner är representativa och fria från diskriminering.

Miljöpartiets prioriteringar kommande mandatperiod:

- Vi kommer stå upp för HBTQI-personer och regnbågsfamiljers rättigheter. Regnbågsfamiljer ska ha fullvärdiga rättigheter och samkönat föräldraskap ska erkännas i hela EU. Skyddet mot hot- och hatbrott mot HBTQI-personer ska stärkas i hela EU. Vi måste stoppa våld i nära relationer. Asylrätten för HBTQI-flyktingar ska garanteras, bland annat genom att säkerställa rättssäkra prövningar av individuella skyddsskäl.
- Vi vill göra diskriminering olagligt i hela EU. EU:s medlemsländer måste anta förslaget till antidiskrimineringsdirektiv för att alla ska skyddas från diskriminering, oavsett diskrimineringsgrund. EU:s strategi för antirasism måste genomföras i alla medlemsländer.
- Vi vill att medlemsländernas jämställdhetsorgan, som bevakar och motverkar diskriminering utifrån diskrimineringsgrunderna, ska få utökat mandat och resurser för att kartlägga och motverka diskriminering, samt för att bistå brottsoffer som vill väcka talan i domstol. EU:s byrå för grundläggande rättigheter ska också få ett utökat mandat och förstärkta resurser.
- Vi vill att EU ska samla in mer statistik för ökad jämlikhet. Könsuppdelad statistik ska samlas in och analyseras på EU-nivå, för att bättre kunna vidta åtgärder för att motverka könsdiskriminering i unionen. EU ska också samla in frivillig och anonymiserad jämlikhetsdata, för att diskriminering på andra grunder än kön ska kunna mätas och bekämpas effektivt.
- Vi vill öka mångfalden i EU:s institutioner. Varje land ska nominera två personer av olika kön vid

utnämningar till toppositioner inom EU:s institutioner för att uppnå målet om jämställd representation. Vi vill att kvotering, incitamentmekanismer och mentorskapsprogram tillämpas för att öka representationen av underrepresenterade grupper i EU institutionerna i stort och toppositionerna i synnerhet.

- Vi vill stärka rättigheterna för EU:s urfolk, samerna, och minoriteter. EU ska vidta alla nödvändiga åtgärder för ett fullt erkännande, skydd och främjande av urbefolkningarnas rättigheter, däribland till sin mark, sina territorier och sina resurser. Alla EU:s medlemsländer ska ratificera och efterleva ILO:s konvention 169 om ursprungsfolk och stamfolk.
- Vi vill att EU kraftfullt och uthålligt bekämpar diskriminering och kränkning av romer i hela EU och att romers rättigheter säkerställs i hela EU. Vid förhandlingar om nya medlemmar i EU ska romers rättigheter säkerställas.

En migrationspolitik byggd på solidaritet

Aldrig förr har så många människor varit på flykt i världen som nu. Krig och konflikter ökar när kampen om de otillräckliga resurserna hårdnar. Klimatförändringarna skapar nya orsaker till att människor måste fly. Samtidigt vill många politiska partier göra det allt svårare för utsatta människor att söka skydd i EU. Asylsökande personer hotas och trakasseras vid EU-ländernas gränser och sätts i förvar under omänskliga förhållanden. Förslag om att lägga EU:s resurser på att bygga taggtrådsstängsel vid EU:s yttre gräns och att straffa hjälporganisationer som räddar människor från drunkning har blivit vardag i politiken. Mänskliga rättigheter kränks dagligen vid EU:s gränser och asylrätten är allvarligt hotad.

År 2022 dog över 2 000 människor på Medelhavet. Det är en skam och en

humanitär katastrof som inte kommer att försvinna när länder bygger allt högre murar och försämrar villkoren för dem som kommit hit.

Rätten att söka asyl är en mänsklig rättighet som Miljöpartiet alltid kommer att fortsätta försvara. Mottagandet av ukrainska flyktingar har visat att en annan migrationspolitik är möjlig inom EU. Den stora solidaritet, medmänsklighet och goda samarbete som EU-länderna har visat under Rysslands krig mot Ukraina måste vara vägledande för utformningen av det nya gemensamma asylsystemet. Medlemsländerna behöver enas om en human och rättssäker migrationspolitik som ställer krav på ett värdigt mottagande och att grundläggande rättigheter säkerställs. Alla EU-länder ska vara med och bidra. Fler måste få möjlighet att återförenas med sina familjer. Barn ska aldrig sättas i förvar.

EU måste satsa på att utöka sök- och räddningsinsatserna och samarbeta med ideella organisationer som räddar människor på havet. EU bör utfärda sanktioner mot medlemsländer som bryter mot asylrätten. EU ska inte villkora bistånd med hur länder hanterar migrationsfrågor och avtal ska inte skrivas med länder som kränker mänskliga rättigheter.

Miljöpartiets prioriteringar kommande mandatperiod:

- Vi vill stärka asylrätten i EU. Vi arbetar för ett humant och rättssäkert asylsystem. Vi vill skapa fler lagliga och säkra vägar in i EU för att söka asyl. Vi vill att Sverige tillsammans med andra EU-länder gör en överenskommelse om att ta emot fler kvotflyktingar. Alla medlemsländer ska ta ansvar för att ta emot flyktingar och så stor hänsyn som möjligt ska tas till vilket land den asylsökande vill söka asyl i. Skyldigheten att ta emot flyktingar ska vara obligatorisk.
- EU:s gemensamma asylsystem ska säkerställa en rättssäker asylprocess

och goda mottagningsvillkor. Medlemsländerna måste säkerställa en rättssäker process och värdiga mottagningsvillkor för alla som söker skydd. EU ska inte skapa undantag från denna skyldighet och människor ska inte diskrimineras. De som har särskilda behov måste identifieras tidigt och få sina grundläggande behov tillgodosedda.

- Vi vill stärka rätten till familjeåterförening. Rätten till familjeåterförening ska gälla i alla EU:s medlemsländer, oavsett vilken skyddsgrund som ligger till grund för uppehållstillstånd. Medlemsländerna måste säkerställa effektiva metoder för människor att återförenas med sina familjer och minska de praktiska hinder som finns. Vi vill också utöka definitionen av familj för att tillåta barn att återförenas med alla familjemedlemmar inom EU när det är barnets bästa, och för att säkerställa regnbågsfamiljers rätt till familjeåterförening.
- EU och dess medlemsländer måste öka sin kapacitet för att utföra sök- och räddningsinsatser på Medelhavet. Stödet och resurserna till organisationer som räddar liv på Medelhavet ska utökas. Samordningen mellan EU, medlemsländer och organisationer måste förbättras. Medlemsländer ska inte tillåtas att kriminalisera sök- och räddningsinsatser.
- Vi vill ålägga medlemsländerna att etablera oberoende tillsynsorgan som övervakar mänskliga rättigheter vid EU:s gränser för att säkerställa att medlemsländerna och EU:s gränsbyrå Frontex respekterar mänskliga rättigheter. Det är mycket viktigt att de center för asylsökande som etableras garanterar ett värdigt mottagande och rättssäkra processer.
- Förvar av barn måste förbjudas. Inget barn ska sättas i ett låst boende utan möjlighet att lämna detta. Förvar utgör aldrig barnets bästa. Barn bör

undantas från undersökningar (screening-förfarandet) vid EU:s yttre gräns, som i praktiken kommer att leda till massförvar av asylsökande.

- De som beviljas asyl ska få permanenta uppehållstillstånd. Det är särskilt viktigt för barn och barnfamiljer. Även personer med verkställighetshinder som inte kan återvända till sina hemländer bör få permanent uppehållstillstånd.
- EU bör utfärda sanktioner, till exempel i form av indraget finansiellt stöd, mot medlemsländer som bryter mot mänskliga rättigheter i hanteringen av migration. "Push-backs", alltså när människor trycks tillbaka utan att få söka asyl, får aldrig tillåtas. EU:s ledare måste offentligt och tydligt erkänna det som ett allvarligt problem och agera när asylrätten kränks. De uppgifter som framkommit om att migranter trycks tillbaka med våld vid EU:s gränser av Frontex, EU:s gränsmyndighet, och enskilda medlemsländer måste utredas skyndsamt.
- Vi vill säkerställa att alla avtal med ursprungs- och transitländer vägleds av mänskliga rättigheter. Avtal ska inte skrivas med länder som kränker mänskliga rättigheter inom exempelvis kustbevakning och gränshantering. EU bör säga upp avtalet med Turkiet om att skicka tillbaka asylsökande dit. EU-medel ska inte gå till att stärka barriärerna för asylsökande att nå Europa för att söka asyl. EU ska inte tillåta att medlemsländernas asylprocesser sker i länder utanför EU istället för på medlemsländernas eget territorium.
- Bistånd och handelsavtal ska inte användas som påtryckningsmedel för att påverka hur länder hanterar migrationsfrågor. EU:s gemensamma utvecklingsbistånd ska inte användas för att förhindra migration till EU. Minskat bistånd och handelspolitiska sanktioner mot länder som inte bidrar till att minska migrationen till EU ökar

utsattheten för dessa länders medborgare. EU:s bistånd ska bidra till fred och hållbar utveckling och inte utformas enligt medlemsländernas egenintressen.

Världen

Utrikespolitik, försvar och säkerhet

Den europeiska säkerhetsordningen är under attack. Rysslands invasion av Ukraina gör att säkerhetsläget försämrats dramatiskt i vårt närområde. Ukraina, ett demokratiskt land i Europa, har blivit invaderat av det auktoritära Ryssland, som försöker frånta ukrainarna sin rätt till frihet och självbestämmande.

I detta läge ska EU agera i solidaritet med de vars självständighet och demokratiska fri- och rättigheter hotas. EU ska verka för konfliktförebyggande och krisberedskap, både inom och utom unionens gränser.

Putins krigföring har även resulterat i att miljontals människor tvingats på flykt, antingen inom Ukrainas gränser eller till närliggande länder, däribland Sverige. Vi ser hur geopolitiska spänningar har lett till att bränsle- och matpriser stigit globalt. Nu mer än någonsin behöver världen kraftsamla för att tillsammans möta utmaningarna. EU är vårt viktigaste forum för internationellt samarbete.

EU ska vara en tongivande röst för folkrätt och mänskliga rättigheter. Vi ska möta en allt mer polariserad värld med demokratiskt samarbete och alliansbyggande. Vi ska försvara en regelbaserad världsordning, demokratiska normer, och principer med grund i mänskliga rättigheter. Utrikes- och säkerhetspolitiken ska vara jämställd och inkluderande. Den ska fokusera på konfliktförebyggande arbete, fredsbyggande, resiliens, civilförsvar, bistånd, fattigdomsbekämpning, rättvis handel, medling och diplomati.

Miljöpartiets prioriteringar kommande mandatperiod:

- Vi ska verka för att stärka EU:s roll i konfliktförebyggande och fredsfrämjande arbete.
- I en tid av tillbakagång för kvinnors fri- och rättigheter, såväl i Europa som globalt, ska vi verka för att EU:s utrikes-, försvars- och säkerhetspolitik blir feministisk. Jämställdhet och jämlikhet ska integreras i alla beslut som fattas och alla strategier och handlingar som genomförs, på alla nivåer.
- Det intersektionella tänkandet måste stärkas i EU:s arbete och bli vägledande i utformningen av politiken, som ska motverka förtryck och diskriminering, främja ökad representation och kvinnors rättigheter, samt säkerställa en rättvis fördelning av resurser.
- EU ska prioritera och öka sitt samarbete kring att skapa resilienta system och samhällen med god beredskap för olika typer av katastrofer, kriser och omvärldshändelser.

Fred och konflikt

EU skapades som ett fredsprojekt, och det ska unionen fortsätta vara. Samtidigt ska EU vara en solidarisk aktör som stöttar länder vars demokrati och självständighet hotas av främmande, auktoritär makt.

Det försvars- och säkerhetspolitiska samarbetet i EU ska vara trovärdigt och pålitligt. Att öka de försvarspolitiska utgifterna i unionen har inget egenvärde, om inte samarbetet också säkerställer att EU:s medlemsländer kan spendera mindre på exempelvis försvarsmateriel var för sig, och samtidigt uppnå bättre resultat.

I nuläget behöver EU:s medlemsländer stärka sin försvarskapacitet på grund av det säkerhetspolitiska läget och detta bör EU bidra till. Samtidigt är det viktigt att EU verkar för att minska de säkerhetspolitiska spänningarna i världen, så att vi i framtiden kan leva i en fredlig samexistens som bygger på tillit och samarbete, istället för vapenmakt. EU:s utrikestjänst ska företräda de värden som EU står för, inte enskilda medlemsländers intressen. Utrikestjänstens personalstyrka reflekterar i dagsläget inte bredden av mångfald som finns representerad bland EU:s medborgare, därför måste rekrytering och tillsättning av tjänster ses över.

Miljöpartiets prioriteringar kommande mandatperiod:

- Rysslands anfallskrig mot Ukraina är ett fruktansvärt brott mot folkrätten och de mänskliga rättigheterna. De som bär ansvaret för dessa brott måste ställas till svars. Alla brott mot internationell rätt, internationell humanitär rätt och internationell lag om mänskliga rättigheter i och i samband med kriget i Ukraina måste utredas.
- Vi vill att en särskild tribunal för att utreda och åtala de skyldiga bakom Rysslands aggressionsbrott mot Ukraina inrättas, med politiskt och ekonomiskt stöd från medlemsländerna.
- I enlighet med FN:s generalförsamlings rekommendation ska EU stötta upprättandet av ett internationellt register med bevisföring över förluster och skador på fysiska och juridiska personer, samt omfattande, långvariga och allvarliga skador på den naturliga miljön och klimatet, inklusive bevis för ekocid orsakat av Ryssland.
- Vi måste fortsätta bistå Ukraina i kampen mot Ryssland. EU:s medlemsländer måste fortsätta att samordna sitt humanitära, ekonomiska och militära stöd för att

- säkerställa att det svarar upp mot Ukrainas behov och blir så effektivt som möjligt.
- Vi måste omedelbart stoppa vapenexporten till diktaturer. Vi vill se tydligare EU-regler utan undantag, som säkerställer att EU:s gemensamma principer för vapenexport efterlevs av medlemsländerna. Detta hindrar inte att Sverige och EU solidariskt kan bistå ett angripet land med militärt stöd. Stödet till Ukraina under det ryska anfällskriget är ett tydligt exempel på detta.
  - EU ska under inga omständigheter utveckla politik som bidrar till innehav, användning av eller gemensamma investeringar i kärnvapen. Istället ska unionen verka aktivt för ickespridning och globala nedrustningsinsatser.
  - Vi vill att artificiell intelligens som utformas och används i militärt syfte vid ett tidigt skede utformas på ett sätt som säkerställer ansvarsfull användning. Användningen av artificiell intelligens i militärt syfte ska regleras av EU med utgångspunkt i internationell rätt och FN:s konvention om mänskliga rättigheter. Därtill måste lagstiftning för ansvarsutkrävande utvecklas. Vi vill också se ett internationellt förbud mot utveckling, tillverkning och användning av dödliga autonoma vapensystem som kan anfalla utan mänsklig kontroll, samt att graden av autonomi för vapen som innehåller AI-komponenter regleras på EU-nivå.
  - EU och Nato är organisationer som skiljer sig åt avsevärt i natur och beslutsfattande. Till följd av Rysslands fullskaliga anfällskrig mot Ukraina har samarbetet mellan organisationerna fördjupats. EU och Nato ska inte konkurrera om kollektivt försvar. Organisationerna kompletterar varandra och bör verka för att reducera onödiga kostnader för medlemsländerna och effektivisera samarbetet genom mer standardisering av försvarsmateriel, och högre interoperabilitet. EU och Nato bör också fördjupa samverkan kring hybrida utmaningar som klimat, cyber, och annan teknisk utveckling.
  - Det är avgörande att EU, tillsammans med andra demokratiska stater, antar ett gemensamt förhållningssätt gentemot Kinas expansionistiska och antidemokratiska ambitioner. EU måste stå upp för folkrätten, skärpa sitt handelspolitiska förhållningssätt till Kina och minska sitt beroende av kritiska resurser och känslig infrastruktur från Kina.
  - Det uppror mot förtrycket som drivs av kvinnor och flickor i Iran kräver att Sverige, EU och övriga omvärlden svarar upp och aktivt stöttar motståndsrörelsen mot regimen, med diplomatiska påtryckningar, riktade sanktioner mot ledande personer i regimen samt en bojkott av Irans olja och gas.
  - En särskild tribunal för att utreda och åtala de personer som begått folkrättsbrott mot civilbefolkningen i icke-demokratier och konfliktområden bör inrättas.
  - EU måste, i sina handelsrelationer, samarbeten och avtal sätta större press på Israel, exempelvis i form av frysande av tillgångar och andra sanktioner, att respektera den palestinska befolkningens grundläggande mänskliga rättigheter. Den illegala bosättningspolitiken med olagliga vräkningar av palestinska familjer, strider mot internationell humanitär rätt, bidrar till förhöjd konfliktnivå och måste nedmonteras. Miljöpartiet kommer aldrig att acceptera våld som en lösning på konflikten och ser fortfarande tvåstatslösningen som vägen till fred.
  - För att EU-medlemsländer ska kunna samarbeta mer effektivt och samstämmigt inom försvarsområdet måste medlemsländerna reformera

sina förmågor och förutsättningar för utveckling, upphandling, underhåll och säkra försörjningssystem, inom ett robust EU-ramverk. Det försvarspolitiska samarbetet inom EU ska bidra till att sänka medlemsländernas individuella kostnader genom bättre samordning, och samtidigt stärka civilförsvarets kapacitet. EU-parlamentet ska ha en tydlig roll i att definiera, avgränsa och utvärdera EU:s gemensamma försvarspolitiska agerande och målsättningar.

- EU:s diplomatiska kår ska visa på unionens mångfald och vara en jämställd och jämlik institution. För att säkerställa detta bör mångfaldskriterier vid rekrytering och tillsättning av tjänster stärkas. EU:s grundläggande värderingar måste speglas inom, men även utanför unionens gränser. Detta gäller såväl i implementeringen av EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik som i rekrytering och representation på EU-delegationerna.

Krisberedskap i en tid av klimatförändringar och andra hot

Dagens säkerhetspolitiska utmaningar är mångfacetterade och varierade i sin natur. Därför måste mänsklig säkerhet stå i centrum för EU:s krisberedskap, försvars- och säkerhetssamarbete.

I en tid och i ett samhälle som i allt större utsträckning präglas av cyberattacker, angrepp på demokratin och yttrandefriheten, klimatförändringar och pandemier, krävs en ökad krisberedskap och fler satsningar på ett grönt, hållbart och långsiktigt civilt försvar.

Vi måste säkerställa att EU:s krisberedskap är rustad för att kunna möta olika typer av hot. Allt från klimatförändringar och naturkatastrofer till cyberattacker, våldsbejakande extremism och pandemier.

Miljöpartiets prioriteringar kommande mandatperiod:

- Vi vill stärka samarbetet inom det civila försvaret i EU. Vi behöver framtidssäkra EU:s krisberedskap. Arbetet ska inriktas på förebyggande åtgärder, beredskap och katastrofinsatser. Inget medlemsland ska lämnas ensam vid kriser som drabbar alla medlemsländer samtidigt.
- Vi vill stärka EU:s civilskyddssamarbete ytterligare, så att krissamarbetet mellan medlemsländer blir mer flexibelt, snabbt och reaktivt, för att kunna hantera storskaliga nödsituationer.
- Pandemier utgör en av de stora globala framtidsutmaningarna. Arbetet mot pandemier och smittspridning måste lyftas in i EU:s utrikespolitik. EU måste sätta press på länder där det förekommer marknader med levande djur, ställa handelskrav kring djurhållning och verka för ett globalt avtal för minskad antibiotikaanvändning.
- EU måste samarbeta med andra demokratier för att sätta gemensam press på de sociala mediejättarna att inte tillåta att desinformation sprids på deras plattformar. Om internetplattformar vill verka inom EU, ska de också stå upp för yttrandefriheten i tredje land.
- EU måste öka unionens självförsörjningsgrad av viktiga och nödvändiga produkter för att klara framtida krissituationer. Det handlar både om livsmedel, läkemedel, kritiska råmaterial och viktig teknologi i den gröna och digitala omställningen.
- Vi vill att EU:s energipolitik utformas så att energiproduktion och elnät fungerar även i krissituationer, som kraftiga elavbrott eller cyberangrepp. Upphandlingar av reservkraft bör samordnas inom EU.

- Vi vill att kontrollen av kritisk infrastruktur ska behållas inom EU. Andra staters möjligheter att påverka EU:s kritiska infrastruktur genom kontroll av företag med verksamhet i EU behöver begränsas. Samtidigt behövs samarbete för att utveckla och driva de tekniskt avancerade system som krävs för ett modernt samhälle. Därför är goda förutsättningar för tekniskt samarbete med stabila demokratier mycket viktigt för Sveriges säkerhet i framtiden.
- Vi vill ha en utökad EU-gemensam krisberedskap för större klimatrelaterade katastrofer (skogsbränder, översvämningar, värmeböljor m.m).

Utvidgning av EU

Utvidningspolitiken är ett av EU:s starkaste verktyg för att säkra fred, välstånd och grundläggande rättigheter och värderingar på den europeiska kontinenten. Genom anslutningsprocesser kan vi stärka civilsamhället i det europeiska grannskapet, och bidra till att rättsstaten och demokratiska institutioner stärks i berörda länder. Tyvärr har brutna löften från EU, liksom en brist på politisk reformvilja i flera av kandidatländerna undergrävt utvidningspolitikens effektivitet.

Mot bakgrund av det ryska anfallskriget mot Ukraina blir det allt viktigare att säkerställa och återupprätta trovärdigheten för EU:s utvidningspolitik och att samtidigt positionera EU som en pålitlig och trovärdig partner och geopolitisk aktör. Länderna på västra Balkan och i det östra partnerskapet är strategiskt och geopolitiskt utsatta av sin närhet till Ryssland och Rysslands påverkan på sitt geografiska närområde. Ukraina är det tydligaste exemplet, men vi ser också försök att destabilisera länder som Moldavien och Georgien, vars sårbarheter utnyttjas genom strategiska investeringar och desinformationskampanjer.

Anslutningsländernas stabilitet och säkerhet är nära kopplade till EU:s egen stabilitet och säkerhet. Samtidigt kan vi inte tumma på den meritbaserade processen och kriterierna för bland annat demokrati och rättsstat, som måste uppfyllas i utvidningsprocessen. Rättsstatsprincipen, starka oberoende demokratiska institutioner, mediefrihet och ett levande civilsamhälle är grundläggande förutsättningar för demokratisk motståndskraft, och för medlemskap i EU.

Även Turkiet är kandidatland för EU-anslutning, men processen är fryst eftersom Turkiet idag befinner sig långt ifrån EU:s värderingar och krav. En fortsatt process kan bara återupptas om Turkiet gör tydliga och betydande framsteg vad gäller grundläggande friheter, medborgerliga och mänskliga rättigheter och rättsstatsprincipen.

Miljöpartiets prioriteringar kommande mandatperiod:

- Ukraina hör hemma i EU. Vi ser positivt på att Ukraina och Moldavien fått status som kandidatländer och att Georgien ansökt om EU-medlemskap. Dessa processer är särskilt viktiga givet det säkerhetspolitiska läget, men EU ska inte kompromissa med de delar av fördragen som rör antikorrupsionsarbete, respekt för mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer.
- Nationella särintressen hos medlemsländer ska inte blockera utvidningen, om kandidatländer uppfyller EU:s kriterier för medlemskap. Ministerrådet bör därför övergå till att fatta beslut med kvalificerad majoritet i frågor om utvidningen, så att inte enskilda medlemsländer kan blockera processen.
- Vi vill öka det finansiella stödet för att motverka desinformation framförallt i

de länder där Ryssland ökar sitt inflytande, inom ramen för utvidgningspolitiken och EU:s stöd till de länder som genomgår en anslutningsprocess.

→ Även länderna på västra Balkan har en naturlig plats i den europeiska gemenskapen, när de uppnår unionens krav för medlemskap.

Budgeten och ekonomin

EU:s budget ska främja hållbarhet

För att möta samhällets utmaningar måste vi se till att EU-budgeten blir det viktiga verktyg för den gröna omställningen som den har potential att vara. Vi behöver se över alla möjliga alternativ som finns tillgängliga för en solidarisk och hållbar budget. Därför måste de satsningar som finansieras genom EU-budgeten möta tuffa krav för social och miljömässig hållbarhet, respekt för demokrati, rättsstat och mänskliga rättigheter. Omställningen till ett långsiktigt hållbart samhälle måste gå hand i hand med social rättvisa, eftersom de inte bara är avgörande för mänskligt välstånd, utan också kompletterar och förstärker varandra. Självklart ska inte några pengar hamna i korrupta regimers fickor – därför måste rättsstatsverktyget vara skarpt och användas för att vända demokratiutvecklingen i Europa. Fossila investeringar ska stoppas, minst 50 procent av pengarna ska gå till åtgärder för att nå klimatmålen och resten av pengarna måste klimatsäkras så att inga EU-medel går till att förstöra klimatet. Därtill ska budgeten vara jämställd, EU-stöd ska bidra till att skapa ett jämställt Europa.

EU:s strategi för integrering av klimatfrågor öronmärker idag 20 procent av EU:s budget för kampen mot klimatförändringarna. Det är långt ifrån tillräckligt, vi vill se att minst 50 procent av budgeten går till klimat- och miljörelaterade satsningar. Integreringen av klimatfrågorna i budgeten behöver också beräknas effektivt för att göra

största möjliga nytta. Därför behöver nuvarande metoder granskas för att garantera att andelen klimatsatsningar verkligen blir av.

EU:s budget ska bidra till en ekonomisk utveckling som främjar välbefinnande och ekologisk hållbarhet. Det är viktigt att budgeten används som ett medel för att främja en ekonomi som är resiliert och inte bygger på en ohållbar förbrukning av naturresurser. Vi behöver ett ekonomiskt system som prioriterar mänskligt välbefinnande och ekologisk hållbarhet framför BNP-tillväxt. Våra resurser är inte obegränsade, och det kan inte heller vår ekonomiska tillväxt vara. Dagens ekonomiska system är bräckligt. Vi behöver ett nytt sätt att organisera vår ekonomi som bygger in motståndskraft i hela samhället och vår miljö. Vi måste gå bort från exploateringen av vår planet och arbetskraft och stoppa den oändliga cykeln av produktion och konsumtion. Vi behöver fatta beslut som respekterar de planetära gränserna i enlighet med det vetenskapen säger. Vi kräver att det införs alternativa välfärdsått på EU-budgeten som förutom ekonomiska värden också mäter bland annat miljö, välfärd och livskvalitet.

EU:s regional- och sammanhållningspolitik kan spela en viktig roll när ökade klyftor och nationalistiska strömningar hotar EU:s framtid. De gemensamma fonderna ska vara redskap för att minska skillnader och ojämlikheter inom EU med hänsyn till regionala förutsättningar samt främja en levande landsbygd och klimatomställningen.

Bredbandsutbyggnad och digitalisering kan stärka möjligheten att leva, bo och verka på landsbygden. EU:s strukturfonder som inbegriper sammanhållningsfonderna, regionalfonderna, socialfonden och fonden för landsbygdsutveckling ska stärka klimatomställningen i hela EU, till exempel utbyggnad av laddinfrastruktur och infrastruktur för förnybara drivmedel. Allt näringslivs- och innovationsstöd ska

vara klimatsmart för att öka takten i klimatomställningen. I dag är det för svårt att granska hur medlen används och det är viktigt att de används effektivt och hållbart.

Miljöpartiets prioriteringar kommande mandatperiod:

- Klimatsäkra budgeten - stopp för fossila investeringar och minst 50 procent av pengarna ska gå till att nå klimatmålen.
- Över hälften av jordbruksbudgeten beräknas gå till att stötta djuruppfödning i stor skala, det är ohållbart. Pengarna i EU:s jordbruksbudget ska finansiera en omställning bort från intensivt jordbruk, stötta bönderna som viktiga aktörer för bevarandet av ekosystemtjänster och i den gröna omställningen genom åtgärder som ger hög klimat- och miljönytta.
- EU:s regionalpolitik ska främja en rättvis grön omställning och klimatsmarta investeringar, minska regionala skillnader och förbättra förutsättningarna för en levande landsbygd.
- För en rättvis fördelning av EU:s budget ska jämställdhetsbudgetering införas. Jämställdhetsbudgetering är ett verktyg för att främja jämställd resursfördelning.
- Stärk kraven för finansiering från EU:s budget – respekt för rättsstaten och mänskliga rättigheter måste vara en förutsättning för att ta del av EU-medel.
- Finansiering till civilsamhället i programmet för rättigheter och värden för att stärka pressfriheten och civilsamhället i de länder där de värdena hotas.
- Vi vill se tvingande klimatsäkringskrav för all EU-finansiering av infrastruktur och fysisk planering.
- Greenwashing av EU:s klimatpengar måste omedelbart avbrytas. De beräkningsmodeller som tillåter att satsningar som inte ger någon klimatnytta räknas som gröna måste stoppas. Vi måste kunna garantera att klimatsatsningarnas andel av EU:s budget verkligen blir av och beräknas korrekt. Därför vill vi att det införs nya beräkningsmodeller där den verkliga klimatnyttan garanteras genom vetenskapliga metoder.
- Minst 1 procent av EU:s BNI bör gå till globalt bistånd.
- Öka transparensen och kontrollen av EU:s budget och stärk parlamentets granskande befogenheter.
- Skapa mer transparens i region- och jordbrukspolitiken. Vi vill ha en samlad databas med offentlig redovisning, så att det går att se vem som får pengarna och hur de används.
- Inför alternativa välfärdsmått i EU:s långtidsbudget där också mått för miljö, välfärd och livskvalitet ingår.
- Vi vill se fortsatta satsningar på samarbete inom forskning och innovation, särskilt inom de gröna sektorerna.
- För att säkerställa en socialt hållbar klimatomställning så ska intäkter från EU:s klimatåtgärder användas till omställningsutbildningar för arbetare i de sektorer som påverkas. Därför ser vi positivt på att finansieringen av EU:s moderniseringsfond ökar.
- Sverige ska fortsätta stå fritt från valutaunionen EMU.

Gemensamma avgifter och nya inkomstkällor till EU:s budget

Genom nya inkomstkällor till EU:s budget kan vi investera i en grön och socialt rättvis omställning för hela Europa. Genom styrmedel som utsläppshandeln kan vi också förmå utsläppare att göra

mer för klimatet. Och genom klimattullar (en justeringsmekanism för koldioxidutsläpp kallad Carbon Border Adjustment Mechanism - CBAM) kan vi dessutom förmå andra länder att anta bättre klimatlagstiftning. Samtidigt som europeisk industri får bättre förutsättningar att konkurrera med företag i länder som har bristande klimatlagstiftning. Utsläppshandel, klimattullar och avgift på digitala tjänster kan spela en viktig roll i att finansiera och möjliggöra investeringar i en grön omställning, särskilt i länder som inte har kapacitet att göra detta av egen kraft.

EU:s medlemsländer behöver gemensamt finansiera EU:s verksamhet. Därför är det viktigt att se över hur EU kan ha de medel som krävs för att kunna genomföra den politik som unionen enas om. Vi kan tänka oss fler gemensamma avgifter på miljöförstörande verksamhet vars intäkter ska gå till bekämpande av klimatkrisen och miljöarbete inom EU. Det kan exempelvis vara en gemensam avgift på flygbränsle.

Miljöpartiets prioriteringar kommande mandatperiod:

- Implementera klimattullarna effektivt och använd pengarna till klimatåtgärder för Europas fattigaste och till utvecklingsländer.
- Inför en miniminivå för koldioxidskatt inom hela EU.
- Inför en avgift på finansiella transaktioner. Intäkterna ska användas till gröna investeringar, för förnybar energi och hållbara transporter, som stimulerar jobb, främst i fattigare delar av EU.

Stoppa skatteflykten genom ökad transparens

Varje år går världens utvecklingsländer miste om stora summor i skatteintäkter på grund av skatteflykt och aggressiv skatteplanering. Summor större än världens sammanlagda bistånd

försvinner ut ur utvecklingsländerna, pengar, som hade kunnat gå till hälsovård, infrastruktur och utbildning. Bara i Sverige går staten miste om många miljarder kronor varje år. Pengar som skulle gått till den gemensamma nyttan blir kvar i redan privilegierade fickor. Detta är uteblivna skattemedel som skulle kunna finansiera vår välfärd, den gröna omställningen och jämna ut de ekonomiska klyftorna i samhället.

Stora multinationella företag i EU gör miljardvinster varje år. Tack vare de olika skattereglerna i varje land kan de välja hur mycket skatt de betalar. Detta innebär att de ofta flyttar vinster till länder med mycket låga skattesatser. Stora digitala företag som till exempel Google och Amazon betalar ännu mindre skatt än andra sektorer. Skattebetalarna förlorar och länderna går miste om viktiga intäkter.

Varken mångmiljonärer eller multinationella företag ska kunna slippa undan sitt ansvar genom skatteflykt eller aggressiv skatteplanering. Men det kräver gemensam politik och gemensamma åtaganden – i Sverige, inom EU och i resten av världen. Vi vill därför se kraftfulla åtgärder för att stärka skattetransparensen, förhindra skatteflykt och se till att även stora globala företag betalar sin beskärda del till vårt gemensamma samhällsbygge.

OECD:s/G20:s överenskommelse om en internationell skattereform, och medlemsländernas beslut att genomföra denna genom en minimiskatt på bolag inom EU under 2023, är ett avgörande steg för att komma till rätta med skatteflykt. EU har en möjlighet att gå längre än överenskommelsen och anta minimiskatteregler för EU som är både starkare och effektivare än den globala miniminivån. Vi vill höja den överenskomna miniminivån på bolagsskatten och vill att EU tillsammans med medlemsländerna stärker arbetet med offentlig land-för-land-rapportering.

Offentlig land-för-land-rapportering innebär att stora företag ska redovisa var och hur de betalar skatt samt var de gör sina vinster. Detta ökar transparensen och möjliggör ansvarsutkrävande från medborgare, civilsamhällesorganisationer och granskande journalister. Det regelverk som finns idag innehåller kryphål som gör att företag kan låta bli att rapportera viss information och hemlighålla den i fem år. Företag behöver enbart rapportera sina vinster och skatter i länder utanför EU som är uppsatta på den så kallade "svarta listan", en lista som omfattar länder som inte är samarbetsvilliga i skatteärenden. Detta utelämnar flera utvecklingsländer och länder som av många anses vara skatteparadis. Även länder inom EU ska när så är motiverat kunna föras upp på EU:s svarta lista.

Allt detta riskerar att underminera regelverkets effektivitet. Miljöpartiet vill därför skärpa EU:s regelverk för offentlig land-för-land-rapportering och täppa igen kryphålen.

Miljöpartiets prioriteringar kommande mandatperiod:

- Vi vill att den överenskomna gemensamma lägstanivån på bolagsskattesatsen på EU-nivå införs så fort som möjligt. Vi vill även att minimiskattenivån höjs till 21 procent samt att tröskeln på 750 miljoner euro i omsättning sänks och att onödiga undantag tas bort.
- Vi vill även motverka skatteflykt genom att skärpa rapporteringskraven och täppa igen kryphål i regelverk för land-för-land-rapportering.
- Inför en avgift på digitala tjänster inom EU och OECD för att stärka skattebasen, skattetransparensen och förhindra skatteflykt- och planering.

Fattigdomsbekämpning och rättvis handel

EU:s handelspolitik ska vara ett verktyg för fattigdomsbekämpning, främjande av mänskliga rättigheter, demokratisering och global klimatpolitik.

Internationella handelsavtal ska främja hållbar ekonomisk utveckling mellan parterna och ska inte försvåra för länder att stifta nya lagar till skydd för miljö, människor och djur.

EU ska vara en internationell aktör som tar ansvar. Europeiska företag ska inte exploatera människor och naturresurser varken inom eller bortom unionens gränser. Vi vill se en mer jämlik och jämställd värld. EU:s biståndspolitik ska bidra till att minska ekonomiska klyftor, stärka kvinnors och flickors rättigheter och bygga ett starkt civilsamhälle. Biståndspolitiken ska bygga på internationell solidaritet med världens mest utsatta och gå till mottagare där det kan göra mest nytta.

Vi vill se en feministisk biståndspolitik som grundas i Agenda 2030, Parisavtalet och internationella konventioner om de mänskliga rättigheterna och som leder till en hållbar global omställning. Biståndspolitiken ska utgå från behovet hos mottagarna, inte baseras på medlemsländernas egna intressen.

Den rika delen av världen bär det största ansvaret för klimatförändringarna samtidigt som den fattigare delen av världen är de som drabbas hårdast.

Miljöpartiets prioriteringar kommande mandatperiod:

- Vi anser att handelsavtal som EU skriver under alltid måste innehålla krav på social, ekonomisk, miljö- och klimatrelaterad hållbarhet. Kraven ska vara bindande och det måste finnas effektiva sanktionsmöjligheter kopplade till överträdelser.

- EU ska verka för ett internationellt bindande regelverk för företags ansvar vad gäller miljö samt mänskliga och fackliga rättigheter. Företag ska kunna ställas till svars för brott mot detta regelverk.
- Vi vill fortsätta verka för att EU:s bistånd ska vara effektivt och väl samordnat med medlemsländerna.
- EU ska öka sitt stöd till aktörer i civilsamhället som arbetar särskilt för att försvara kvinnors och flickors rättigheter. Exempelvis i Afghanistan, där alternativa utbildningsalternativ för flickor och finansiering av stöd- och skyddsprogram för afghanska kvinnor som riskerar att utsättas för våld, måste prioriteras.
- Vi ska säkerställa att biståndet inte används för att ställa krav utifrån nationella intressen, exempelvis för att få länder att anpassa sig till EU:s migrationspolitik.
- EU:s biståndspolitik ska bidra till klimatanpassning som bygger motståndskraftiga samhällen, samtidigt som man ger verktyg och ekonomiska resurser för att hantera klimatomställningen.

Sociala trygghetsnät och solidaritet

De gröna solidariteterna sträcker sig långt utanför Sveriges gränser. Vi vill se ett EU som håller ihop. Ett jämlikt Europa är ett Europa som är bra för alla. Att möta de sociala utmaningarna är viktigt för hela EU:s sammanhållning. Rättvisa arbetsvillkor, social trygghet och social integration är gemensamma angelägenheter som bidrar till större stabilitet i hela EU och därmed även Sverige. Social rättvisa är också en viktig del i den nödvändiga omställningen för att rädda klimatet.

Sverige och EU behöver internationell kompetens. Idag råder det arbetskraftsbrist i både lågkvalificerade och högkvalificerade yrken. Arbetskraftsinvandring gör att företag

kan rekrytera den kompetens som de behöver, och därmed växa och konkurrera i en global ekonomi. På sikt skapar detta fler jobb i Sverige och EU. Därför behöver EU arbeta mer aktivt för att skapa möjligheter till arbetskraftsinvandring samtidigt som man skyddar alla arbetstagares rättigheter med rättvisa och trygga villkor på arbetsmarknaden.

Vi behöver säkerställa att ekonomiska intressen inte står över sociala rättigheter och att sociala rättigheter följer med medborgarna inom EU. Samordningen av de sociala trygghetssystemen underlättar arbetstagarnas rörlighet och skapar bättre garantier för att allas våra rättigheter respekteras när vi reser, lever och arbetar i Europa. Den sociala pelaren och fördragen ger utrymme för europeiska initiativ inom dessa områden vilket vi välkomnar då det är både rimligt och viktigt att lära av varandra och att säkra trygga miniminivåer för alla som bor i EU. Dessa initiativ ska inte hota den svenska kollektivavtalsmodellen eller försämra de svenska trygghetssystemen.

Miljöpartiets prioriteringar kommande mandatperiod:

- Vi vill se förbättrade anställningsvillkor och social trygghet för gig-arbetare och andra grupper som faller utanför etablerade nationella system.
- Vi anser att samordningen av de sociala trygghetssystemen måste garantera att de sociala rättigheterna följer medborgarna inom EU.
- Vi vill garantera ett effektivt skydd av alla medborgare inom och utom arbetsmarknaden mot diskriminering och negativ särbehandling.
- EU måste arbeta mer aktivt för att främja arbetskraftsinvandring. Processerna för att få uppehålls- och arbetstillstånd måste förenklas.
- Vi anser att personer med funktionsvariation ska kunna röra sig

fritt i EU oavsett vilket stödbehov de har.

- Social dumpning och utnyttjande av arbetare genom att länder konkurrerar med sämre arbetsvillkor och löner är oacceptabelt och måste få ett slut.
- Löneskillnaderna mellan kvinnor och män inom EU måste minska, och vi vill bland annat använda lönetransparens som verktyg för att åstadkomma detta.
- Vi prioriterar alla barns förutsättningar till ett bra liv och vill därför att barns rättigheter ska främjas och skyddas i den politik som tas fram inom EU. Vi vill stärka samarbetet inom ramen för den europeiska barnstrategin och se till att FN:s barnkonvention genomförs i hela EU och att samtliga EU-länder inför ett förbud mot att slå barn.
- Ungdomar och unga vuxnas deltagande och engagemang i demokratin och organisationer är avgörande för Sveriges och EU:s framtid. Vi vill därför stärka EU:s ungdomsstrategi och se en bättre efterlevnad av EU:s ungdomsgaranti som innebär att alla under 30 ska erbjudas jobb, praktik eller utbildning senast fyra månader efter att de blivit arbetslösa eller gått klart en utbildning.

Hållbara investeringar

Inom EU har det tagits fram en grön taxonomi som definierar vilka investeringar och ekonomiska aktiviteter som ska klassas som hållbara. Att det finns tydliga regler för vad som får kallas för hållbart är positivt för småsparare och investerare och kan bidra till att öka investeringarna i grön omställning. Även om den gröna taxonomin inte är perfekt i sin utformning är det positivt att det finns en gemensam definition över hållbara investeringar. Det minskar risken för grönvålning och tydliggör vad som

kan ingå i exempelvis en fond för att den ska kunna klassificeras som hållbar.

Tyvärr ser vi också att det fortsätter flöda kapital till ohållbara investeringar. Banker och fonder ska inte kunna tjäna pengar på att ägna sig åt aktiviteter som tydligt bryter mot vad EU har åtagit sig via Parisavtalet. Miljöpartiet anser att det därför bör tas fram en röd taxonomi för ohållbara investeringar som går stick i stäv med miljö- och klimatmål. Det kan exempelvis handla om investeringar i exploatering av nya fossila bränslen som kol och olja. Ohållbara investeringar innebär stora risker – både för investeraren och för vår gemensamma framtid. Därför bör denna typ av investeringar göras mindre attraktiva genom högre kapitalkrav. Högre kapitalkrav innebär att investerare måste sätta undan mer kapital för att kunna genomföra en viss investering. De mest ohållbara investeringarna bör helt fasas ut och på sikt bör fler och fler aktiviteter som motverkar uppfyllnad av klimatmålen motverkas.

Miljöpartiets prioriteringar kommande mandatperiod:

- Det ska tas fram en röd taxonomi som definierar ohållbara investeringar.
- Vi vill fortsätta utveckla den gröna taxonomin så att den blir ett kraftfullt verktyg som styr investeringar mot ekologisk och social hållbarhet. Fossila transporter, fossil gas och kärnkraft ska ej ingå i den gröna taxonomin.
- Ohållbara investeringar ska motarbetas, bland annat med högre kapitalkrav.

Tillväxt- och stabilitetspakten

Tillväxt- och stabilitetspakten innehåller regler som anger hur medlemsländerna ska sköta sin finanspolitik. Tanken med reglerna är att de ska bidra till finansiell stabilitet, låg inflation och lägre statsskulder. Så har inte blivit fallet. Flera länder inom EU har idag en mycket hög

statsskuld kombinerat med en svag ekonomisk utveckling och brist på nödvändiga offentliga investeringar. Sverige lever med god marginal upp till kravet på att den offentliga sektorns skuld ska vara max 60 procent av BNP och att budgetunderskott inte ska överstiga 3 procent av BNP. Åtstramningspolitiken har inte fungerat utan har lett till sönderslagna trygghetssystem och en svag ekonomisk utveckling i många länder. Hög arbetslöshet och ekonomisk stagnation är fel väg att gå för en hållbar ekonomisk utveckling. Nödvändiga investeringar i den gröna omställningen har inte genomförts. Det är dags för ett omtag. EU:s regelverk för finanspolitiken behöver reformeras för att främja social, ekonomisk och miljömässig hållbarhet.

Ska EU leva upp till sina klimatmål och bli en klimatneutral kontinent krävs det stora offentliga investeringar i den gröna omställningen. Nödvändig infrastruktur för fossilfria transporter måste byggas, industrin måste ställas om och nya hållbara energislag måste ersätta det fossila på alla plan. EU:s finanspolitiska regelverk får inte stå i vägen för de investeringar som krävs för att vi ska nå våra klimatmål. Dessa investeringar kan dessutom bidra till en bättre ekonomisk utveckling för EU:s medlemsländer vilket i sin tur kan bidra till en mer hållbar skuldsituation för högt belånade medlemsländer.

Det pågår just nu ett arbete med att reformera EU:s finanspolitiska regelverk för medlemsländerna. Sedan pandemin har det finanspolitiska regelverket satts på paus. Att nya regler kommer på plats är angeläget. Det är viktigt att EU:s medlemsländer inom ett nytt regelverk tillåts bedriva en politik som bidrar både till hållbara statsfinanser och en inkluderande och grön ekonomisk utveckling. Miljöpartiet välkomnar att det i EU-kommissionens förslag till reformerat regelverk tydligt pekas ut att offentliga investeringar i den gröna och digitala omställningen ska möjliggöras i högre utsträckning. För att alla ska kunna vara med i den gröna omställningen är

det viktigt att medlemsländerna tillåts ta sitt ansvar för att bygga ett grönt rättvist samhälle.

Miljöpartiets prioriteringar kommande mandatperiod

→ Vi vill att EU:s finanspolitiska regelverk utformas så att det främjar en långsiktigt hållbar skuldutveckling och samtidigt kombineras med en flexibilitet som möjliggör investeringar i den gröna omställningen.

Statsstödsregler som främjar grön omställning

EU:s regelverk för statsstöd begränsar hur medlemsländer får bidra till finansieringen av företag som verkar på den inre marknaden. Syftet med detta är att man ska värna en rättvis konkurrens inom unionen. Dessa regler kan dock sätta käppar i hjulet för viktiga klimatsatsningar där offentlig sektor och företag tillsammans finansierar investeringar i innovativa teknologier. Detta är inte bara dåligt för klimatet – det innebär dessutom att Europa kan gå miste om gröna jobb och industrier som istället hamnar i andra länder. För att Sverige ska behålla sin ledande roll inom den gröna omställningen måste EU:s statsstödsregelverk reformeras så att vi fortsatt kan erbjuda konkurrenskraftiga villkor för innovativa företag och nya mer klimat- och miljövänliga tekniker. Det är viktigt inte minst för att värna den gröna revolution som påbörjades i norra Sverige under vår regeringstid och som nu skapar jobb, välfärd och klimatnytta.

I USA har Biden-administrationen sjösatt ett stort klimatpaket som gör det attraktivt för företag verksamma inom den gröna omställningen att etablera sig i landet. Om EU inte erbjuder bättre villkor för gröna investeringar inom unionen riskerar vi att se allt fler företag välja att bygga nya anläggningar och fabriker i USA istället för i Europa. Om mer av den nya miljö- och klimatvänliga tekniken byggs

inom EU minskar vi dessutom vårt beroende av auktoritära stater.

Att accelerera den gröna omställningen är viktigt både för att nå klimatmålen och för att bryta Europas beroende av fossila bränslen som har stått oss dyrt. Att bryta Europas beroende av fossila bränslen ligger i Sveriges intresse – detta illustreras tydligt av hur fossil elproduktion på kontinenten har drivit upp svenska elpriser.

Miljöpartiets prioriteringar kommande mandatperiod

- EU:s regler för statsstöd ska möjliggöra stöd till viktiga klimatinvesteringar.
- Vi vill se en ny, framtidsinriktad grön industristrategi på EU-nivå, nationell och regional nivå. Det är avgörande för att styra investeringar och bygga upp kapaciteten hos leverantörer och sektorer samt att maximera industriella synergier.

Grön upphandling

Enligt EU-kommissionen spenderar över 250 000 offentliga myndigheter i EU varje år omkring 200 miljarder euro per år för inköp av tjänster, arbeten och varor. För att se till att denna enorma mängd offentliga utgifter används hållbart och strategiskt så att våra gemensamma politiska och sociala mål genomförs, måste det bli lättare att upphandla hållbart för alla aktörer, på alla nivåer. Offentliga myndigheter, inklusive EU-institutionerna, ska föregå med gott exempel och leda utvecklingen mot hållbar offentlig upphandling som främjar en grön omställning.

EU:s gröna giv har satt upp ambitiösa mål för EU och medlemsländerna som bara kan uppnås om alla tillgängliga verktyg – inklusive upphandling – används hållbart. Detta innebär att följa upp de initiativ som följer av EU:s gröna giv med bestämmelser om obligatorisk hållbar

offentlig upphandling, det vill säga att höga miljömässiga och sociala krav alltid måste beaktas vid offentlig upphandling.

EU:s direktiv om offentlig upphandling från 2014 säkerställer inte att ekonomiska aktörer som ägnar sig åt miljömässig och social dumpning utestängs från upphandlingsmarknader, vilket äventyrar konkurrensvillkoren och gör det svårt för mindre enheter som kommuner och regioner att upphandla hållbart. Vi vill därför att EU:s lagstiftning ses över för att möjliggöra en mer effektiv granskning och blockering av dessa aktörer.

Miljöpartiets prioriteringar kommande mandatperiod

- Se över EU:s direktiv om offentlig upphandling så att höga miljömässiga och sociala krav alltid måste beaktas vid offentlig upphandling. Kraven ska vara minimikrav.
- Myndigheter och andra upphandlande aktörer ska alltid gå före och ställa högre och mer ambitiösa krav på olika aspekter av hållbarhet i sin upphandling än de krav som fastställs.
- Möjliggör effektiv granskning och blockering av ekonomiska aktörer som ägnar sig åt social och miljömässig dumpning.